

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Katedra historie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**ŽIVOT NA STŘEDOVĚKÉM HRADĚ.
DIDAKTICKÁ APLIKACE STŘEDOVĚKÉ
KAŽDODENNOSTI NA PŘÍKLADU HRADU
LOKET**

Eva Pazdiorová

Vedoucí práce: Mgr. Iva Pleskačová

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracovala samostatně s použitím uvedených pramenů a literatury.

V Plzni, 2012

.....

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí své diplomové práce Mgr. Ivě Pleskačové za odborné vedení, trpělivost a cenné připomínky, kterými přispěla k jejímu vypracování.

Velké díky patří Romaně Hlouchové ze ZŠ Loket, která mi umožnila realizaci projektu, a jejím žákům páté třídy za skvělou spolupráci.

V Plzni, 2012

.....

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 ZNAK MĚSTA LOKTE.....	9
2 HISTORIE MĚSTA LOKTE	10
2.1 POČÁTKY MĚSTA.....	10
2.2 SLOVANÉ NA ÚZEMÍ DNEŠNÍHO LOKTE.....	11
2.3 HRAD LOKET	11
2.4 ZA VLÁDY LUCEMBURKŮ	12
2.5 ŠLIKOVÉ.....	12
2.6 TŘICETILETÁ VÁLKA	12
2.7 PO TŘICETILETÉ VÁLCE.....	13
2.8 19.STOLETÍ.....	13
2.9 20. a 21.STOLETÍ	13
3 HISTORIE HRADU LOKET	15
4 OSOBNOSTI	18
4.1 KAREL IV.....	18
4.2 J. W. GOETHE.....	19
4.3 ANTON GNIRS	20
4.4 KARL HERMANN FRANK.....	21
5 POVĚSTI	22
5.1 O ZAKLETÉM PURKRABÍ.....	22
5.2 POSVÁTNÝ KÁMEN	24
5.3 VŠUDYPŘÍTOMNÝ GOTTSTEIN	25
5.4 POVĚST O JANU SVATOŠOVI	26
5.5 ŠTRAKAKAL	27
6 ŽIVOT NA STŘEDOVĚKÉM HRADĚ	28
6.1 ČASOVÉ VYMEZENÍ STŘEDOVĚKU	28
6.2 NA HRADĚ.....	29
6.3 V PODHRADÍ	35
II. DIDAKTICKÁ ČÁST	37
7 PROJEKTOVÁ VÝUKA.....	37
7.1 TEORIE	37
7.2 NÁVRH PROJEKTU.....	41
7.3 REALIZACE.....	42
7.4 SEBEREFLEXE.....	48
8 VLASTIVĚDNÁ VYCHÁZKA	50
8.1 TEORIE	50
8.2 NÁVRH	53
8.3 PRŮBĚH.....	55
ZÁVĚR.....	59
RESUMÉ.....	60
SUMMARY	60
SEZNAM OBRÁZKŮ	61
POUŽITÉ ZDROJE	62
SEZNAM LITERATURY	62
INTERNETOVÉ ZDROJE	64
PŘÍLOHY	I

ÚVOD

Díky obdivuhodnému přístupu některých mých učitelů mám již od střední školy vřelý vztah k historii. Výuka dějepisného učiva na základní škole ve mně nezanechala hlubší dojem ani valné množství znalostí. Mým cílem je, aby mí budoucí žáci dostali možnost nadchnout se pro historii už na prvním stupni.

Do učiva 4. a 5. ročníku základní školy se zařazuje ve velké míře regionální tematika, proto jsem se ve své práci zaměřila na blízké okolí místa mého předpokládaného pedagogického působení. Tímto místem je město Karlovy Vary.

Vždy mne fascinovala doba středověku především svou odlišností ve způsobu života oproti dnešním dnům. Centrem středověkého života byly hrady. Proto jsem se orientovala právě na život na hradě a v podhradí. A Karlovým Varům nejbližším a zároveň podle mne nejvíce okouzlejícím hradem je Loket.

Ráda bych, aby se žáci mé budoucí třídy seznamovali s vlastivědným učivem poutavou formou, aby si k historii vybudovali kladný vztah a zároveň si zapamatovali důležitá fakta z naší minulosti. Také bych chtěla, aby pochopili propojenost jednotlivých sfér lidského života.

Jak úchvatně vystihl jeden ze žáků páté třídy, který se účastnil realizace didaktické části mé diplomové práce: „*O naší historii by měl vědět každý Čech. Je velmi důležité vědět o naší minulosti, jinak velké činy zůstanou zapomenuty.*“ Ráda bych žáky vedla k úctě k naší vlasti a k respektu ke kulturnímu i přírodnímu bohatství.

Diplomovou práci jsem rozdělila na dvě hlavní části, teoretickou a didaktickou.

V úvodu teoretické části popisuji znak města Lokte. Následuje mimo jiné shrnutí zásadních historických informací o Loketsku od pravěku až po současnost. Mým cílem je zachytit zde vývoj mnou vybrané lokality. Teoreticky se zabývám také životem lidí v době středověku.

V didaktické části se pak věnuji možnostem využití konkrétních historických poznatků. Předkládám návrh dvou tematických částí. V první se jedná o projektovou výuku, kdy vlastivědné učivo propojuji s látkou dalších předmětů běžných na prvním stupni základní školy. Obsahem druhé tematické části je vlastivědná vycházka. Obě tyto

výukové metody jsou metodami aktivizačními a zakládají se na uceleném poznávání učiva.

Didaktická část této diplomové práce je autorským dílem, které jsem zpracovala na základě předchozích zkušeností s dětmi ve věku prvního stupně, a k jednotlivým nápadům mne inspirovaly invence některých učitelů, se kterými jsem se měla tu čest setkat během svého života.

Podkladem pro napsání mé práce mi byla regionální literatura spolu s dalšími odbornými publikacemi a zdroji.

Doufám, že má práce vnese nadšení do výuky vlastivědy žákům i učitelům a zároveň se stane inspirací pro studenty pedagogické fakulty.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ZNAK MĚSTA LOKTE

Znak města Lokte má tvar štítu. Horní polovina má červenou barvu. V dolní polovině se nachází stříbrná městská hradba s cimbuřím. Uprostřed hradby je černá brána a nad ní červené pětilisté růže, každá se stříbrným pruhem uprostřed a třemi černými body na něm. V horní polovině štítu můžeme vidět doprava obrácenou v lokti ohnutou obrněnou stříbrnou paži. Ta svírá napřažený stříbrný meč, který svým hrotem směřuje do levého horního rohu štítu. Štít nese štítonoš, kterým je stříbrný lev s otevřenou tlamou a vyplazeným jazykem. Štít drží levou přední tlapou a zadními tlapami. Lvův ocas je stočen k levému hornímu rohu štítu. V pravé tlapě lev drží stříbrný klíč.^{1,2} (Obrázek č.1)

¹Obecně závaznou vyhláška o znaku města Lokte a o jeho užívání vydalo město Loket v souladu s ustanovením § 16 odst. 1 zákona ČNR č.367/1990 Sb. O obcích ve znění zákona č.439/1991 Sb., zákona č.485/1991 Sb., zákona č. 553/1991 Sb., zákona č. 302/1990 Sb., zákona č. 68/1993 Sb.

² Městský úřad LOKET [online]. [cit. 2012-06-15] Dostupné z: mu.loket.cz/?part=attachment&mode=3&attachment_id=7945

2 HISTORIE MĚSTA LOKTE

2.1 POČÁTKY MĚSTA

Dnešní město Loket se rozprostírá v meandru řeky Ohře. Jak trefně a poeticky píše F. Kašička a B. Nechvátal ve své knize Loket: „Zalesněné, skalnaté vrchy tvoří mnohotvárný přírodní rámeček staletému lidskému dílu, který specifický charakter a přitažlivost prostředí násobí. Více než u kteréhokoliv z našich měst se toto sepětí s okolní přírodou uplatňuje téměř na každém kroku historickým jádrem městečka na skalnatém ostrohu, pevně spojeného s okolní krajinou pouze úzkou šjí.“³

Stejní autoři vysvětlují vznik názvu tohoto pozoruhodného města takto: „Na vytváření dnešní členité romantické tváře horního Poohří se podílely milióny let tektonického neklidu a katastrof. Různé třetihorní tektonické posuny, které střídaly období tropických veder, vytvořily příkop Ohře, v němž začala řeka vybrušovat své koryto. Ve čtvrtohorních ledovcových dobách byla pak již celková tvářnost krajiny podobná dnešní. Hluboké zářezy v žulových masívech Poohří vznikaly erozí, usnadňovanou trhlinami v horninách. Někde však stála v cestě jednotlivá skaliska, která řeka nedolala. Tak tomu bylo i v místech, kde se dnes vypíná loketský hrad. Tvrdý žulový masív donutil řeku ostře změnit směr toku k západu a obejít nepravidelný kamenitý kužel, takže vznikla charakteristická smyčka - loket řeky, na němž později vzniklo město, jehož jméno je odvozeno od tohoto přírodního útvaru.“⁴ Také V. Vlasák a E. Vlasáková se v knize Dějiny města Lokte zmiňují o tom, že podobnost územního útvaru, jenž je vymezen meandrem Ohře, zapříčinila, že patrně již první osídlenci pojmenovali místo jako Loket.⁵ A autoři ještě dodávají: „Ačkoliv historická a onomastická věda uvažovala i o dalších možných výkladech vzniku tohoto toponyma, inspirativní analogie mezi výrazným krajinným útvarem a částí lidského těla se zde jeví jako nejlogičtější a nejméně pravděpodobnější. K této interpretaci přispívá výrazně i skutečnost, že obsahový význam názvu Loket je v obou historických národních jazycích, tedy v češtině a němčině, a rovněž po dlouhou dobu u nás užívané latině, stejný, a ve všech případech se jedná o pouhý překlad jednoho významu.“⁶

³KAŠIČKA, František; NECHVÁTAL, Bořivoj. Loket. Praha: Odeon, 1983, s. 7.

⁴Tamtéž, s. 7-8.

⁵VLASÁK, Vladimír; VLASÁKOVÁ, Eva. Dějiny města Lokte. Loket: Město Loket, 2004, s. 4

⁶Tamtéž, s. 4.

Český název Loket se začal objevovat od roku 1234. Latinské pojmenování Cubitus pak v roce 1237, a nakonec německé slovo Elbogen roku 1239. Zpočátku se literární prameny zmiňují o Lokti pouze v souvislosti s hradem, teprve později mluví o městu Loket, které vzniklo z podhradí Lokte.⁷

Nejstarší osídlení v oblasti horního Poohří proběhlo nejspíš ve starší a střední době kamenné. O tomto faktu vypovídají nálezy drobných, silně omletých křemencových úštěpů, které dle tvaru a techniky opracování svědčí o osídlení lidmi neandertálského typu. Tyto úštěpy byly objeveny například v Tašovicích - ve Starém Lokti, který byl vzdálen 4,5 kilometru severovýchodně od dnešního Lokte. V knize Loket se dále autoři zmiňují o možnosti osídlení přímo v místě dnešního Lokte ve střední době kamenné. Svou hypotézu obhajují faktem, že lidé v mezolitu zakládali svá sídliště na vyvýšených místech a skalnatých útesech s prudkými stěnami spadajícími do údolí řek. A těmito kritériím tato oblast přesně odpovídá.⁸

2.2 SLOVANÉ NA ÚZEMÍ DNEŠNÍHO LOKTE

Je velmi pravděpodobné, že místo, které dnes známe jako město Loket, fungovalo již od počátku slovanského osidlování jako strážné hradiště. Z něj se poté, jak již bylo zmíněno, vyvinul hrad a nakonec město. Tvrzení o osídlení Slovanů na tomto území však není podloženo přímými archeologickými důkazy z důvodu následných změn skalnatého terénu, který je typický pro tuto lokalitu.⁹ Osidlování Slovanů zde mělo být ukončeno v 6. až 7. století. V 10. století nabyl na významu nedaleký hrad Sedlec, který si udržel významné postavení až do dvacátých let 13. století.¹⁰

2.3 HRAD LOKET

Brzy poté se objevily zmínky i o hradu Loket. Ten měl významné postavení především za vlády Václava I. a jeho nástupce Přemysla Otakara II., který na Lokti založil tzv. lenní zřízení, kdy šlechtici, kteří se nazývali manové, sloužili jako vojenská obrana hradu. Brzy poté došlo k rozšiřování podhradí, kde byl založen kostel sv. Václava. Roku 1308 pak byl Loket poprvé jmenován městem. Nedlouho poté byla tomuto městu

⁷ VLASÁK, V.; VLASÁKOVÁ, E. *Dějiny města.*, s. 4.

⁸ KAŠIČKA, F.; NECHVÁTAL, B. *Loket.*, s. 7-8.

⁹ *Tamtéž.*, s. 13

¹⁰ KOL. *750 let Lokte.* Loket: MěstNV, 1984, s. 7.

udělena panovníkem Janem Lucemburským mnohá práva a výsady, kupříkladu právo mílové, právo svobodného odkazování majetku či právo držení krčem.¹¹

2.4 ZA VLÁDY LUCEMBURKŮ

Členové královského rodu Lucemburků na hradě Loket pobývali často. Eliška Přemyslovna se na hrad uchýlila i se svým synem po rozepři s manželem, jímž byl Jan Lucemburský. Stalo se tak roku 1319. Syn Václav, později známý jako Karel IV., zde byl v důsledku sporu svých rodičů několik měsíců vězněn. Přesto se sem během celého života rád vracel a po požáru roku 1350 dokonce na čas osvobodil Loket od dávek a berní. V době vlády Václava IV. proběhli v Lokti rozsáhlé stavební úpravy.¹²

2.5 ŠLIKOVÉ

Během husitského revolučního hnutí bylo město obléháno Husity, a to v roce 1427. I přes svou protihusitskou pozici nebylo město ušetřeno své zástavy králem Zikmundem, a přešlo tak pod správu zástupců z rodu Šliků. Šlikové na Lokti vládli od roku 1434 do roku 1547. Právě dynastii Šliků je přisuzováno vyplenění města Lokte. Jejich zásluhou je však založení mincovny v nedalekém Jáchymově, kde se razily tolary. Šlikové také přispěli nemalými prostředky na stavební úpravy loketského hradu.¹³

2.6 TŘICETILETÁ VÁLKA

Období mezi léty 1618 až 1648 mělo na město Loket neblahý vliv. Rozhodující moment znamenala bitva na Bílé hoře, která se udála roku 1620, a to nejen pro průběh celé třicetileté války, ale i vzhledem k životu měšťanů. Loketským měšťanům, kteří byli doposud vlastníky okolních vsí, byl nyní tento jejich majetek zkonfiskován.¹⁴ Dalším mezníkem se stal rok 1631, kdy byl Loket obsazen Saskými vojsky. O rok později bylo město zničeno císařským dělostřelectvem. Rok 1632 byl zároveň nazýván morovým rokem, stejně jako později rok 1647.¹⁵

¹¹KOL. 750 let, s. 7-8.

¹²Tamtéž, s.8.

¹³Tamtéž 7-10.

¹⁴KOL. *Dějiny karlovarského kraje*. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2004.

ISBN 80-239-3477-5, s. 78.

¹⁵KOL. 750 let, s. 11.

2.7 PO TŘICETILETÉ VÁLCE

Z následků třicetiletého válčení se naštěstí město rychle vzpamatovalo. Měšťané skupili zpět vesnice, které jim dříve patřily. Po válce v Lokti zůstalo mnoho pobořených domů, které si žádaly rekonstrukci. Do té místní měšťané brzy investovali. Dokonce došlo ke stavbě nové radnice. Výstavba města pokračovala i během následujících let. Na počátku 18. století byl například nově vystaven kostel sv. Václava.¹⁶ A to i přesto, že jen několik let předtím postihl město požár, který zanechal na tvářnosti města ničivé následky. Poškozen byl dokonce i hrad. Další zásadní skutečností pro Loket byla ztráta zvláštního postavení mezi českými městy za vlády Marie Terezie.¹⁷

2.8 19. STOLETÍ

V důsledku zavádění kapitalistických metod v podnikání byly začátkem 19. století zrušeny cechy. V té době v Lokti bratři Haidingerové založili porcelánku, která si brzy získala věhlas.¹⁸ Ve třicátých letech 19. století pak proběhla výstavba silnice z Karlových Varů do Chebu, která vedla přes město Loket. Při té příležitosti musela být stržena část hradeb a několik loketských domů. Byl také postaven řetězový most přes řeku Ohři. Poslední kámen mostu slavnostně položil roku 1835 český král Ferdinand V. Druhá polovina 19. století přinesla přestavbu bývalých kasáren na školu.¹⁹

2.9 20. a 21. STOLETÍ

Život města Lokte velmi ovlivnily obě světové války. Po první světové válce na politickém poli zažívala úspěchy německá nacionální strana. V Lokti získala vysoký počet hlasů při obecních i okresních volbách. Významnou osobností se stal loketský knihkupec Karl Hermann Frank. Roku 1938 bylo město Loket svědkem průjezdu samotného Adolfa Hitlera mířícího do Karlových Varů.²⁰ Po druhé světové válce byla většina německého obyvatelstva Lokte odsunuta. V následujících letech město ztrácelo na významu a chátralo. Teprve po roce 1989 nastal obrat k lepšímu díky zahájení

¹⁶KOL. *Dějiny karlovarského kraje*, s. 78.

¹⁷KOL. *750 let*, s. 11-12.

¹⁸KOL. *750 let*, s. 12-13.

¹⁹KOL. *Dějiny karlovarského kraje.*, s. 120.

²⁰VLASÁK, V.; VLASÁKOVÁ, E. *Dějiny města*, s. 127-128.

rekonstrukcí hradu i dalších významných loketských budov. V 90. letech bylo přestavěno historické jádro města, které se posléze stalo městskou památkovou rezervací. Od té doby se ve městě velkou měrou rozvíjí podnikání a kulturní život. Město je dnes jedním z nejnavštěvovanějších míst Karlovarského kraje.²¹

²¹KOL. *Karlovarský kraj: Karlovy Vary region*. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2005. ISBN 80-239-1943-1, s. 162.

3 HISTORIE HRADU LOKET

Historie hradu byla nastíněna již v kapitole Historie města Locket. Považuji ale za vhodné pro přehlednost a vzhledem k tématu své diplomové práce zdůraznit historii hradu Locket odděleně od souhrnných loketských dějin. (Obrázek č. 2)

Písemné prameny se o hradu v Lokti poprvé zmiňují v souvislosti s druhou polovinou 12. století, a to jako o románském zeměpanském hradě.

Poté, co se oblast vymanila z nadvlády tehdejšího německého císaře Fridricha Barbarossy, byl zde založen hrad, patrně aby posiloval moc pánů nad nově nabitým územím.²²

Ve středověku byl hrad znám jako nedobytná pevnost, a díky tomu si získal přezdívku „klíč ku království českému“. „*Čeští králové si pevnosti ve významné strategické poloze považovali a hrad, uznávaný za jeden z nejpevnějších ve střední Evropě, stále vylepšovali.*“²³ K významné přestavbě tak došlo za vlády Václava IV. ve 14. století.²⁴

Během husitských válek se stal hrad majetkem šlechty. Od roku 1434 zde panoval významný rod Šliků. Ti zde v 15. století zbudovali purkrabství a během 16. století investovali do další rozsáhlé přestavby hradu v pozdně gotickém stylu. Právě ze 16. století pochází dvoukřídlý palác a opevnění s baštami.

Poté, co došlo ke zkonfiskování hradu jako součásti majetku Šliků králem Ferdinandem I., se jeho dalším majitelem stalo město Locket. Objekt začal chátrat v důsledku nedostačujících finančních prostředků města. Neutěšený stav ještě více zhoršila třicetiletá válka. Roku 1648 došlo dokonce k vyplenění hradu Švédý. Chátrání hradu pokračovalo až do počátku 19. století.²⁵

Mezi léty 1822 a 1948 sloužil areál hradu jako věznice. V té době se hrad postupně rekonstruoval. Je ale zaznamenán i nepříznivý dopad této přestavby. Aby hrad dobře plnil svou funkci vězení, většina budov byla snížena o jedno patro a jedna z nejstarších částí hradu, tzv. skalní světnice, byla úplně zbořena.²⁶

Po roce 1948 byl pak hrad zpřístupněn veřejnosti.

²²KOL. *Karlovarský kraj*, s. 161

²³DAVID, Petr; SOUKUP, Vladimír. *Za strašidly na hrady a zámky*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2005. ISBN 80-249-0593-0, s. 134.

²⁴*Tamtéž*, s. 134.

²⁵*Tamtéž*, s. 134.

²⁶KOL. *Locket: Historické město a hrad*. Karlovy Vary: Polypress, 1999, s. 6.

Hrad byl po dlouhá léta majetkem státu. Během té doby došlo k opětovnému uzavření hradu a k zákazu přístupu pro veřejnost.²⁷

Hrad znovu otevřel své brány veřejnosti roku 1993, poté, co roku 1992 přešel opět do vlastnictví města.²⁸

V současné době areál hradu sestává z markrabství, věže, vězení, rotundy, obřadní síně, části pronajímané veřejnosti, hejtmanství, hradní restaurace, křídla při věži, nádvoří a v neposlední řadě hlavní brány.²⁹ (Obrázek č. 3)

Součástí hradní expozice je výstava západočeského porcelánu v budově markrabského domu.

Ve věži dle pověsti žije loketský drak, ke kterému si místní hospodyně chodí pro oheň na podpal v kamnech.

Vězení je tvořeno několika patry studených kobek zrekonstruovaných do podoby v době, kdy Loket sloužil jako věznice. V jedné z kobek si návštěvníci mohou prohlédnout neučesané loketské strašidlo Štrakakala. Součástí je i výstava útrpného práva. Je zde mnoho dobových mučících nástrojů, pomocí nichž se vymáhalo přiznání k trestnému činu. Autentičnost je podpořena instalací pohybujících se figurín v životní velikosti.

Hradní rotunda byla objevena teprve roku 1966, neboť se ukrývala v tělese schodiště.

Stěna obřadní síně je vyzdobena zachovalou nástěnnou malbou strážce ze 17. století.

K pronájmu je možné využít slavnostní sál, kde se pravidelně pořádají středověké slavnosti, ale i koncertní a divadelní představení.

V budově hejtmanství má stálé místo expozice archeologických vykopávek z okolí hradu a z karlovarského kostela sv. Linharta.

V křídle při věži jsou k vidění tyčové a umělecky zdobené palné zbraně a plátová zbroj.³⁰

²⁷DAVID, P.; SOUKUP, V. *Za strašidly*, s. 134.

²⁸KOL. *Loket: Historické město*, s. 7.

²⁹Hrad Loket [online]. [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.hradloket.cz/>

³⁰Hrad Loket [online]. [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.hradloket.cz/>

A nakonec na nádvoří hradu stojí bronzová soška Gottsteina, o kterém se zmiňuji níže v pověsti Všudypřítomný Gottstein. „*Ten, kdo se dotkne špičky jeho vousů, bude si přát dobrý úmysl a vhodí symbolický peníz, tomu se přání vyplní. Ale běda tomu, kdo se dotkne kyje, který třímá za zády v rukou, či jenom na zlý úmysl pomyslí... Toho stihne Gottsteinův hněv!*“³¹

³¹GARDNER, Petr; KUČERA, Jaroslav; URIE, Pavel. *Mystika loketských lesů. Der mystik dieelbogenerwälder*. Locket: Město Locket, 2001, s. 28.

4 OSOBNOSTI

Město Loket odnepaměti přitahovalo pozornost důležitých lidí své doby. Ať již to byli panovníci, umělci, politici, či váleční zločinci a mnozí další. K vysoké návštěvnosti Lokte přispívala jeho krátká vzdálenost od jednoho z měst západočeského lázeňského trojúhelníku, jímž jsou Karlovy Vary. Svou oblibu si Loket zasloužil a stále zasluhuje nejen díky množství zachovalých historických památek, ale také překrásnou okolní krajinou patřící do Slavkovského lesa. Zdejší lesy lákají k nesčetným procházkám po vyznačených turistických trasách. Netradičním místem je venkovní amfiteátr, který spojuje pohled na osvětlený hrad s přírodou a především s kulturními zážitky v podobě četných koncertů a divadelních představení, která se zde, v meandru řeky Ohře, konají. V Lokti, byť je to městečko nevelké rozlohou a počtem obyvatel, se narodilo i několik velkých osobností. Další se do něj v průběhu života přistěhovaly. A právě významným přistěhovalcům a lidem, kteří v Lokti žili jen přechodně, dávám prostor i ve své práci.

4.1 KAREL IV.

Císař Karel IV. byl v Lokti jako malý vězněn. Tehdy mu nebyly ani tři roky. Důvodem uvěznění prý byly majetnické a rodinné spory. Na Loket ale ani přes svůj hrůzný zážitek nezanevřel. „*Když byl hrad dán jeho otcem do zástavy, vyplatil jej a dokonce jej v zákoníku Majestas Carolina zařadil mezi sídla, která nesmějí být české koruně nikdy zcizena. Zákoník však nikdy nebyl vydán.*“³² Na Lokti Karel IV. během svého života pobýval často. Vyřizoval zde státnické povinnosti a také se bavil při lovu zvěře v královské oboře. Jedna pověst praví, že při jednom z lovů založil u horkých léčivých pramenů královské město „Teplé lázně u Lokte“. Tímto městem jsou myšleny dnešní přední lázně Karlovy Vary. Roku 1352 Loket postihl velký požár. Karel IV. po této tragédii město ušetřil od povinnosti platit některé z daní a rozšířil městské výsady. Nařídil také, že při návštěvě hradu bude vítán pohárem s pěti librami švábských grošů. Dodnes se zachovala barokní kopie tohoto poháru.³³ (Obrázek č. 4)

³²Hrad Loket nad Ohří : Znamé osobnosti : Karel IV, Václav IV, Johann Wolfgang Goethe, Vilém Mrštík [online]. [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.hrad-loket.cz/osobnosti.php>

³³Hrad Loket nad Ohří : Znamé osobnosti : Karel IV, Václav IV, Johann Wolfgang Goethe, Vilém Mrštík [online]. [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.hrad-loket.cz/osobnosti.php>

4.2 J. W. GOETHE

V západních Čechách a především v okolí zdejších lázní pobýval básník často a rád. „*Třikrát projel městem bez zastávky a desetkrát zde pobyl několik hodin. Data návštěv jsou přesně zaznamenána v denících, kde jsou uvedeny i jiné poznámky a postřehy – například vyprávění hostinské u Bílého koně o tom, jak po bitvě u Jeny táhla Loktem pruská vojska, jinde je zaznamenána koupě římských mincí od jakéhosi sedláka, časté jsou zmínky o porcelánu, Svatošských skalách i o loketském meteoritu.*“³⁴ 28. srpna 1823, tedy den jeho čtyřiasedmdesátých narozenin, byl údajně jím samým označen za vůbec nejšťastnější den jeho života. „*Ve společnosti paní von Levetzow a jejích tří dcer se Goethe vydal již v sedm hodin ráno z Karlových Varů do Lokte, kam dorazil o deváté. Na dopolední procházce obdivovali krásy Lokte, prohlédli si hrad. Následoval slavnostní oběd na švarcenberské verandě, poté navštívili radnici a porcelánku. Po večeri se společně vrátili do Karlových Var, kde na básníka a jeho společnost čekali jeho ctitelé a obdivovatelé, kteří mu uspořádali nekonečné ovace.*“³⁵ Goethe však právě roku 1823 navštívil Loket naposledy. Poté už se nikdy do místa svých krásných vzpomínek nevrátil. O Lokti se prý Goethe vyjádřil následujícími slovy: „*Dnes jsme byli v Lokti, který je nade všechen popis překrásně položen a lze jej ze všech stran obdivovat jako krajinářské umělecké dílo.*“³⁶ ³⁷ (Obrázek č. 5)

³⁴KOL. *Loket: Historické město*, s. 19.

³⁵*Tamtéž*, s. 19.

³⁶*Tamtéž*, s. 19.

³⁷*Tamtéž*, s. 19.

4.3 ANTON GNIRS

Život významného loketského obyvatele Antona Gnirse se dělil na dvě etapy, za jejichž předěl můžeme považovat konec první světové války.

Před tímto mezníkem žil Anton Gnirs na mnoha místech. Až roku 1919 se usadil v Lokti.

Anton Gnirs se narodil 18.ledna 1873 v Žatci. Po absolvování gymnaziálního vzdělání v Chomutově se věnoval studiu germanistiky v Praze, přičemž se specializoval na dějiny umění, klasické dějiny a archeologii. Poté v Plzni složil zkoušky učitelské způsobilosti. Následovala léta profesorské a archeologické činnosti v mnoha koutech Evropy. Zajímal se především o antické a raně křesťanské památky. Během válečných let se podílel na záchraně řady významných evropských památek.

Po návratu do své rodné vlasti začal tento vzdělaný a zcestovalý muž vyučovat dějiny, zeměpis a němčinu na Státní reálce v Lokti. Měl tak pro městečko Loket nedocenitelný přínos. Roku 1921 zřídil v Lokti obecní knihovnu. První roky v Lokti byl Gnirs nucen žít v odloučení od rodiny kvůli chronickému poválečnému nedostatku volných bytů v této lokalitě. Teprve v roce 1922 se za ním mohla do Lokte přestěhovat také jeho rodina. Od roku 1923 pak vedl Městské muzeum v Lokti a místní městský archiv. Pracoval zde až do smrti. Mimo to se v následujících letech věnoval i vědecké činnosti pro Archeologický ústav v Praze. Rokem 1926 započaly jeho práce na uměleckohistorických topografiích Loketska. Gnirs zemřel roku 1933 ve svém milovaném Lokti. Město Loket vyjádřilo posmrtně Gnirsovi úctu tím, že byl změněn název Barvířského náměstí na náměstí Dr. Gnirse.³⁸

³⁸VLASÁK, Vladimír. Loketská léta v životě a díle Antona Gnirse. In *Pocta Antonu Gnirsovi*. Loket: Klub přátel města Lokte, 2003, s. 10-21.

4.4 KARL HERMANN FRANK

Neboť jsem přesvědčena, že je žádoucí, aby děti znaly i osobnosti, které jsou spjaté s jejich rodištěm a netěší se právě dobré pověsti, zařadila jsem do této kapitoly i Karla Hermanna Franka. Tento válečný zločinec je nazýván masovým vrahem a považován za jednu z nejkrutějších osobností spojenou s hrůzami druhé světové války.

Frank se narodil 24. ledna roku 1898, a to v Karlových Varech, které jsou od Lokte vzdálené pouhých 10 kilometrů. V Karlových Varech úspěšně odmaturoval. V následujících letech vykonával několik různých zaměstnání.

Ve svých pětadvaceti se vyučil knihkupcem, což byl rozhodující moment pro jeho pozdější sepjetí s městečkem Loket. Roku 1926 totiž Frank založil v Lokti knihkupectví. Nazval jej Dům pro knihu a umění Chebska. Frank se zaměřoval na knihy regionálního významu. Vydával například průvodce po Lokti, místní pohlednice nebo reprodukce fotografií města. Knihkupectví však příliš úspěšné nebylo. Frank měl údajně nemalé dluhy u tiskáren, ale i za nezaplacený elektrický proud. Své loketské knihkupectví provozoval do roku 1932, kdy zaniklo.

To již se neodvratitelně blížil Hitlerův nástup k moci. Franka Hitlerovi názory nadchly. Hned od roku 1933 se proto aktivně podílel na snaze Němců o sjednocení na našem území. S Hitlerem byl v častém osobním kontaktu. Brzy byl jmenován státním tajemníkem a získal od Hitlera i další funkce. Frankovým cílem byla úplná germanizace Čech a Moravy. Tento muž si svými činy vysloužil přívlastek kat českého národa. Mezi jeho nejotřesnější počiny patří řízení vyvraždění obce Lidice. Netajil se nenávistí k české inteligenci. Účastnil se příprav řešení české otázky, k jejichž realizaci naštěstí nikdy nedošlo. Přesto se ale uvádí, že Karl Hermann Frank byl přímo odpovědný za smrt více než 150 tisíc lidí. Na konci války byl zadržen americkou armádou. Jeho svědectví o Hitlerových praktikách byla nesmírně cenná pro vyšetřování nacistických zločinů. Po dlouhých výsleších byl Frank uvězněn ve věznici na Pankráci. Soudní proces trval až do roku 1946, kdy byl vynesena rozsudek trestu smrti. Dne 22. května 1946 skončil Frankův život oběšením.³⁹ (Obrázek č. 6)

³⁹ Město Loket [online]. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: http://www.loket.cz/?article_id=6939

5 POVĚSTI

5.1 O ZAKLETÉM PURKRABÍ

„Purkrabí Vohsburský byl známý surovec. Životů poddaných nešetřil, proháněl je od rána do večera a zpupně se vysmíval jejich nářkům. Jednou si například vzpomněl, že nechá vyčistit hradní studnu. Když tam spadlo pět lidí, napadlo ho, že by se mohla zkazit voda, o půlnoci poslal biřice pro rozespálé chasníčky a tak dlouho organizoval hygienickou záchranu studně, až tam spadli další tři. Následujícího ráno uvalil na poddané, kteří dosud do studně nespadli, zvýšené daně, což odůvodnil potřebou uhradit peněžní výlohy vzniklé vyčištěním studně znečištěné mrtvolami poddaných.

„Ty jednou dostaneš takovejch pár facek, že poletíš až do Svatý země,“ pravil mu jednoho večera při náhodném setkání před zámek poddaný Günther. Ovšem Günther vypil v té době už šest mázů piva, na které nebyl zvyklý, neboť shodou okolností hostil právě toho večera rozmařilý brabantský kupec v krčmě každého, kdo mu přišel pod ruku. Purkrabí se posupně zachechtal, svolal biřice a dal Günthera okamžitě vsadit do hladomorny. Tímto činem bylo neslýchaně ublíženo chudé vdově Magdaléně. Od té doby, co Magdalénin muž zahynul pádem z hradní věže (kde se samozřejmě nalézal na rozkaz purkrabího Vohsburského, aby očistil věž od holubího trusu), byl jejím živitelem nejstarší syn Günther. Když se Magdaléna dozvěděla, že Günther úpí v hladomorně pro pár facek, které navíc purkrabímu jenom sliboval, utřela si ruce do sukně a vydala se na zámek.

Magdaléna byla v celé obci známá jako stará čarodějnice. Ne že by uměla čarovat. Ani kocoura neměla, protože by ho neuživila. Byla však neobyčejně ošklivá. Antimiss Loket. Chyběly jí všechny zuby s výjimkou čtyřky vpravo nahoře, na bradě měla bradavici krytou urostlým nosem, byla vychrtlé postavy a šilhala. Lidem to úplně stačilo, aby nepochybovali o jejich čarodějnických schopnostech. Ze solidarity k Magdaléně však o tom jen šeptali, aby se to nedoneslo na hrad. Nikdo netušil, jaké překvapení jim Magdaléna uchystá.

„Výsosti,“ oslovila Magdaléna purkrabího, který se právě vykláněl z arkýře, „proboha vás prosím, pusťte mého syna z hladomorny. Je to moje jediná obživa. Dyť von byl vopilej a nic zlého neřek.“

„Ty rašple stará ztrouchnivělá,“ zařval purkrabí Vohsburský, „co si to dovoluješ? Jak si to vůbec představuješ? Táhni k čertu, než někoho zavolám, mátoho pokroucená!“

„Na kolenou vás prosím, výsosti,“ zalkala Magdaléna, „můj Günther nás všechny živí! Sama na robotu nemůžu, mám ještě pět dětí, takhle mrňavoulinkejch!“

„Dobře na tebe, sudlice zrezivělá,“ rozpálil se purkrabí. „Takže ty přiznáváš, že se u tebe zdržuje šest osob, co nechodí na robotu, kterýmžto pádem tedy poškozují a řekl bych přímo vykořisťují nejmilovanější vrchnost? Tak abys věděla, babo neuvěřitelná, uvaluji na tebe dvojnásobnou daň! Protože ten jedinej, kterej z vaší chalupy něco dělal, nedělá taky nic, když je teď zavřenej v hladomorně a na panský outraty tam žere zadarmo, i když jen jednou za tři dny chleba a vodu, stvůro pekelná!“

Za tu dobu se už před hradem shromáždilo množství lidí a se zájmem sledovali rozhovor.

„Jasnosti, jsem ubohá vdova,“ bránila se Magdaléna. „Dyť nemám ani na obyčejný daně, neřku-li na ty dvojité nebo jak jste to ráčil myslet! Pusťte mi, pro všechny svatý, máho syna z hladomorny!“

„To by se ti hodilo,“ pokřikoval purkrabí. „Aby mi zase sliboval pár facek. Nic! Popravit ho dám! Ted' hned, než si to ve slabosti rozmyslím! Strážte!“ A pozvedl ruku se stříbrným zvonečkem. Magdaléna zbledla. „Dobrá,“ vyjekla. Byla teď tak ošklivá, že se od ní sami poddaní odvraceli. „A kdyby mě to duši stálo! Ty vopičáku naduřelej, mordo skopová, já tě proklínám! Za to, že máš srdce z kamene, ať se hned teď sám v kámen proměníš!“

A bylo to. Nad Loktem cosi zarachotilo, zasvištělo a z čistého nebe udeřil do arkýře blesk. Poddaní dílem omdleli, dílem se rozutekli, dílem dělali mrtvé. Když se znovu odvážili vzhlédnout k arkýři, zjistili, že tam purkrabí není. Zato ale pod arkýřem zela zcela nová díra, stoupal z ní kouř a náramný zápach. Po dlouhé chvíli zvítězila zvědavost nad hrůzou, poddaní se nahrnuli k okraji jámy. Spatřili tam rozžhavený kámen větší než koňská hlava.⁴⁰

⁴⁰ŠMÍD, Zdeněk. *Strašidla a krásné panny*. Praha: FORMÁT, 2002. ISBN 80-86155-94-3, s. 14-16.

5.2 POSVÁTNÝ KÁMEN

„Zakletý purkrabí" nezadá si svými příběhy nijak se slavným druhem svým, arabským Kaabou v městě Mekce. Po dlouhá léta spočíval na nádvoří loketského hradu a budil pozornost a obdiv všech, kdož sem kdy zavítali. Byl podlouhlý, velikosti a tvaru malé koňské hlavy a neobyčejně těžký. Leskl se jako směs stříbra a zlata, vydával zvuk jako zvonovina. To svádělo mnohé k domněnce, že byl slit purkrabí v kámen spolu s kostelním zvonkem. Muži zkoušeli na něm svou sílu. Ani nejsilnější z nich nemohli jej pozvednouti, ačkoliv si plili na ruce a podle rady pověřčivých lidí notně přítom kleli. Konečně usoudili, že jej unese jen takový člověk, který jest prost hříchů, tomu že se kámen neprotíží.

Kromě prostých lidí, v nichž posel z cizích světů budil strach, přicházeli sem i alchymisté. Pronášeli nad ním svoje rozumy, zkoušeli, co v sobě tají podivný ten kámen, který nepodléhá žáru, a odcházeli odtud stejně moudří, jak sem byli přišli. Loketští byli pyšní na svůj "světa div" a střežli jej, aby jej nikdo z hradu neodvezl. Přesto byl prý dvakrát odtud odcizen, avšak pokaždé se na své místo vrátil. Za švédských válek, kdy bylo ze země České odváženo vše, co jen mělo nějakou cenu, byli Loketští jati obavou o svého "purkrabího". Skryli jej před loupeživými Švédy tím, že jej svrhli do hluboké hradní studny. Teprve roku 1670, kdy bylo již dávno po osudné válce a nastala zase léta míru, vyčerpali Loketští zámeckou studnu a vytáhli z ní na světlo svůj posvátný kámen. Dnes mají v Lokti jen část "purkrabího", neboť jím byla podělena různá musea. Také zemské museum v Praze má z něho svůj díl.“⁴¹

⁴¹ Pověsti | Sokolov křížem krážem [online]. [cit. 2012-07-02]. Dostupné z: <http://sokolov-6.blog.cz/0705/povesti>

5.3 VŠUDYPŘÍTOMNÝ GOTTSTEIN

„Gottstein, vládce všech skal, kamenů a podsvětí na Loketsku, má rovný dlouhý a dopředu načesaný plnovous, splývavý lněný oděv a za zády třímá v rukou kyj. Z jeho postoje a výrazu ve tváři lze jen těžko odhadnout, co má za lubem. Ostatně, to vědí jen ti, co ho někdy v životě potkali, ale i to má svůj háček, protože ti, kterým se ve skutečnosti Gottstein zjevil, zmizeli beze stopy. Říká se, že se lidem z očí do očí zjevuje, jen když už je hodně rozzlobený, a to pak bez pardonu trestá provinilce tím, že je promění v kámen. Ale říká se také, že se občas zjevuje jako odraz na vodní hladině Ohře. To je naopak dobrým znamením... Gottsteinovi se totiž stýská po dobrých lidech, a tak se jim občas, když má náladu, odrazem na vodní hladině jako v zrcadle ukáže. Ten, kdo jej takhle na hladině zahlédne, může počítat s tím, že bude mít rok štěstí a navíc bude pod ochranou vládce. Jedině díky těmto zjevením na vodní hladině můžeme také s jistotou říci, jak Gottstein vypadá. Ti zlí a zakletí nám ho asi už těžko někdy popíšíou... Je také pravdou, že Gottstein měl tu moc, objevit se kdykoliv a kdekoliv a se svým mohutným kyjem si dovedl srovnat pořádek třeba i proti celému vojsku. Tím chceme jenom zdůraznit jeho nadpřirozenou moc a sílu, se kterou vládne zdejšímu kraji, ale zároveň musíme dodat, že Gottstein není žádný zlý skřet. Žije si ve svém podsvětí obklopen permoníky a vílami, ale nejraději je prý sám, a jak už jsme napsali, sem tam si vyrazí na den, aby tu srovnal věci do pořádku a jindy dopřál lidem štěstí.“⁴²

⁴² GARDNER, P.; KUČERA, J.; URIE, P. *Mystika loketských lesů*, s. 26.

5.4 POVĚST O JANU SVATOŠOVI

„V dobách, kdy Loketsku ještě vládli Vohburgové, našel chudý sedlák, jdoucí na loketský hrad robotovat, v místech dnešního kostela v Horním Slavkově mezi dvěma kameny plačícího novorozeného chlapečka. Plný soucitu vzal dítě s sebou. Na hradě předstoupil před markraběnku Janu a řekl jí: „při vstupu na hrad je zvykem přinést nějaký dar. Cestou na Loket jsem našel toto dítě a předávám Vám je jako dar. Přijměte je prosím s láskou a opatrujte je lépe, než činila jeho matka.“ Markraběnce se řeč líbila, hošíka se ujala a dala jej pokřtít jménem Jan. Po svém nálezci hoch dostal příjmení Svatoš.

Pod ochranou urozené pěstounky dospěl Jan v hezkého jinocha, jenž nalézal ve vědách daleko větší zalíbení než v rytířských turnajích. Miloval samotu, stále se toulal v lesích a jeho mysl prahnula po poznání podstaty všech věcí.

Jednou seděl zamyšleně na břehu řeky Ohře a hleděl do jejích tmavých vln, když vtom se z nich před ním vynořila víla tak krásná a líbezná, že Janovy oči viděly jen ji a okolní svět pro něj přestal existovat. Víla k němu promluvila: „Drahý, znám tvého srdce bol, toužíš po ovládnutí světa kouzel. Naučím tě vše, po čem prahneš – ale jen za té podmínky, že se nikdy nezaslíbiš jiné ženě!“

Svatoš, očarováný krásou vodní víly a nadějí, že může dosáhnout splnění svých přání, podivnou nabídku bez rozmyšlení přijal. Víla dodržela slovo a zasvětila Jana do nejhlubších tajů skrytých nauk a učinila jej velmi šťastným.

Uběhlo několik let. Na svých cestách světem poznal Svatoš hezké děvče a ze srdce si je zamiloval. Slib, který dal vodní víle, jej začal tížit jako kámen. Spoléhaje se na znalost kouzelných praktik, jimiž doufal zlomit moc nadpřirozené bytosti, rozhodl se Svatoš pro milované děvče a uspořádal velkolepou svatbu. Již stál svatební průvod před oltářem, již chtěla šťastná dvojice říci své ano – když tu náhle se z rozbouřených vln Ohře vynořila rozezlená víla a kletbou proměnila celý svatební průvod v kámen: kněze, oba milence, svatební hosty, hudebníky a svatební povoz.

Zkamenělá svatba stojí v lesnatém údolí řeky ohře mezi karlovými Vary a Loktem dodnes. Lidé jí říkají Svatošské skály.⁴³

⁴³BURACHOVIČ, Stanislav. *Kouzelná harfa*. Karlovy Vary: Lidová kultura Karlovarska, 1982, s. 2-3.

5.5 ŠTRAKAKAL

„Z německého „einschrecklicher Kerl“ (hrůzný chlapík) vzniklo pojmenování Štrakakal – tak se totiž říká skřítkovi, který se občas objevuje pod hradem v ulicích Lokte. Štrakakal sám je rozcuchaný, v jedné ruce drží kartáč, v druhé knihu. Jak spatří nějaké neučesané děcko, začne je pronásledovat – knihou pak takové neupravené dítě bije do zad a kartáčem se je pokouší učesat.“⁴⁴

Podle jiné verze byl Štrakakal domácí šotek žijící v celých Krušných horách. Měl rozcuchané vlasy a nosil neustále při sobě knihu. Avšak byl prý hodný. Tedy jen na lidi zbožné, jejichž hospodářská stavení obýval a jimž pomáhal tím, že hlídal jejich děti, které s oblibou česal a bavil nejrůznějšími šprýmy. Problém ale nastal, začal-li někdo v domě klít. To se potom stal z dobráckého skřítky pomstychtivý skřet, který obyvatelům domu zacuchal ve spánku vlasy, rozbil nádobí a odvázal dobytek ve stájích. Poté se už na místě činu nikdy více neukázal.⁴⁵ (Obrázek č. 7)

⁴⁴DAVID, P.; SOUKUP, V. *Za strašidly*, s. 135.

⁴⁵Šrakakal (Schrackagerl) | AREÁL Plešivec [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://www.plesivec.eu/myticka-krusnohorska-stezka/srakakal>

6 ŽIVOT NA STŘEDOVĚKÉM HRADĚ

Tuto kapitolu jsem zpracovala takovým způsobem, aby informace, které jsem do ní z různých zdrojů vybrala, byly prakticky využitelné při práci s žáky na prvním stupni základní školy. Snažila jsem se proto o srozumitelnost a jistou zjednodušenost tohoto tématu. Mým cílem bylo stručně a výstižně popsat, jak žili v době nazývané středověk lidé z různých sociálních vrstev na hradě a v podhradí.

6.1 ČASOVÉ VYMEZENÍ STŘEDOVĚKU

Nejprve je nutné středověk časově vymezit. Historikové se na časovém ohraničení středověku neshodují. Někteří z nich se domnívají, že za konec středověku by se měla brát až polovina 19. století. Jiní tvrdí, že středověk skončil okolo roku 1500 našeho letopočtu, a to v souvislosti s rokem 1453, kdy padla Konstantinopol, jež byla hlavním městem tehdejší Byzantské říše, nebo s rokem 1492, ke kterému se datuje objevení Ameriky. Při určení počátku středověku se názory historiků rozcházejí podstatně méně často. Většina z nich soudí, že středověk začal v 5. století, kdy došlo k pádu západořímské říše.⁴⁶

V některé literatuře se můžeme dočíst, že „*Středověk neexistuje. Toto téměř tisícileté období, které se táhne od dobytí Galie Chlodvikem do konce stoleté války, je umělým výtvořem, konstrukcí a mýtem, jinými slovy souborem představ a obrazů v ustavičném pohybu, jež se z generace na generaci šíří společností.*“⁴⁷

V rámci mé práce se budu věnovat hlavně době, kdy na našem území vznikaly hrady. Ty se v Evropě začaly stavět v 10. až 11. století, neboli v době románského slohu. Mohutnějšími pevnostmi se pak staly v období gotiky.⁴⁸

⁴⁶SAGNIEROVÁ, Christine. *Středověk*. Bratislava: MATYS, 2006.

ISBN 80-89147-84-4, s. 6.

⁴⁷LE GOFF, Jacques; SCHMITT, Jean – Claude. *Encyklopedie středověku*. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-545-3, s. 741.

⁴⁸MANDELOVÁ, Helena; KUNSTOVÁ, Eliška; PAŘÍZKOVÁ, Ilona. *Dějiny středověku a počátků novověku*. Liberec: DIALOG, 2002. ISBN 80-86218-82-1, s. 65.

6.2 NA HRADĚ

6.2.1 POČÁTEK HRADŮ V ČESKÝCH ZEMÍCH

U nás se nejstarší kamenné hrady začaly stavět od 12. století, ale ojediněle. Takové hrady se označovaly jako vrcholně středověké. Již od 8.století se zde ale stavěla hradiště, někdy také označovaná jako raně středověké hrady. Ta se ale od hradů vrcholně středověkých velmi lišila. Ještě v první třetině 13. století byla vůdčím typem staveb hradiště. Vzniklo už ale i několik hradů tzv. zeměpanských, které byly zbudované v románském slohu. Mezi ně se řadí i hrad Loket, kterému se ve své práci věnuji.⁴⁹

6.2.2 OBYVATELÉ HRADU

Kdo a jakým způsobem na hradech žil? Pod pojmem hrad si asi každý představí honosné sídlo, které bylo výsadou šlechty. Pojmu šlechta se většinou užívá v kontextu celého středověku, avšak v některé literatuře se můžeme dočíst, že *„Samotné slovo „šlechta“ se ve staré češtině objevilo překvapivě pozdě, podle sémantického rozboru Josefa Macka až v první polovině 14. století. Teprve od té doby původně středohornoněmecké slovo začalo označovat nadřazenou sociální skupinu, zakládající své privilegované postavení na urozenosti, moci, majetku a zděděných mimořádných vlastnostech.“*⁵⁰

6.2.3 ERB

Pro odlišení užívaly jednotlivé šlechtické rody erby. V té době se však užíval český výraz znak. Samotné slovo erb má německý původ, a bylo odvozeno od slova erben, neboli dědit. První erby začali užívat rytíři na křížových výpravách, tedy od 11. století. Nejprve je měli vyobrazeny na praporcích, poté i na částích zbroje, zejména na štítech. Zezačátku užívali stejný znak všichni členové vojenské družiny, později si znak přisvojil jejich velitel a erb se tak stal jeho majetkem, který se přenášel z generace na generaci.⁵¹

⁴⁹DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. Praha: Libri, 1996. ISBN 80-85983-03-6, s. 16.

⁵⁰KLÁPŠTĚ, Jan. *Proměna českých zemí ve středověku*. Praha: Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-140-8, s. 19

⁵¹VONDRUŠKA, Vlastimil. *Život ve středověku*. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01701-3, s. 60.

6.2.4 RYTÍŘI

A kdo byli vlastně oni bájní rytíři? J.LeGoff a J.- C. Schmitt se k tomu vyjadřují takto: „ *Pokud budeme rytířstvo chápat v čistě vojenském slova smyslu, pak půjde v zásadě o profesní skupinu elitních válečníků, kteří s kopím nebo mečem v ruce zaníceně bojují na všech bitevních polích středověké Evropy. Je to ona těžká jízda, královna bitev od 11. až do 14. století, kdy ji rozvoj lukostřelby a později dělostřelectva začne sesazovat z trůnu, až ji nakonec odkáže mezi věhlasné vzpomínky na hrdinské a ctihodné časy.*“⁵²

Rytířské turnaje zpočátku sloužily k získání válečné kořisti od strany protivníků. Teprve v pozdějším období v nich šlo o prestiž a okázalost. Jejich cílem pak bylo pobavit bohaté šlechtice. Rytíři se při takových turnajích začali odívat do brnění a používali zbraně bez kovové špice.⁵³

Rytířem se mohl stát šlechtic v jednadvaceti letech věku. Na rytíře byl pasován, často v kostele u oltáře, čímž se zavazoval k věrné službě Bohu. V této posvátné chvíli musel šlechtic složit přísahu, že bude dodržovat pravidla ctnostného chování.⁵⁴ Mezi taková pravidla patřila například povinnost ušetřit muže, který již leží na zemi, nebo který je neozbrojený. Rytíř se dále zavazoval k dodržování daného slova, ke štědrosti a ke snaze udržovat si svou dobrou pověst.⁵⁵ K samému pasování na rytíře ale vedla dlouhá cesta. Šlechtic se už od svých sedmi let učil ctnostnému chování jako páže. Ve čtrnácti letech se z něj stal panoš. Ten se již učil zápasit a jezdit na koni. Směl se již také účastnit lovů.⁵⁶

⁵² LE GOFF, J.; SCHMITT, J. – C. *Encyklopedie středověku*, s. 588.

⁵³ *Tamtéž*, s. 596.

⁵⁴ BÍGL, Zdeněk. *České země za posledních Přemyslovců*. Praha: Albatros, 1993. ISBN 80-00-00410-0, s. 20.

⁵⁵ LE GOFF, J.; SCHMITT, J. – C. *Encyklopedie středověku*, s. 596.

⁵⁶ BÍGL, Z. *České země*, s. 20.

6.2.5 LOV

Organizovaný lov, neboli hon, byl nejen zábavou, ale zároveň přípravným cvičením k boji. Při tzv. štvanci šlechtici na koních pronásledovali se smečkou psů jeleny, srnce či kance. Naproti tomu sedláci mohli lovit pouze ptáky a králíky, neboť zbraně potřebné k lovu vysoké zvěře si mohl dovolit zaplatit pouze pán.⁵⁷ Velký význam měl lov také díky získání potravy na následné hostiny. Zvěřina se grilovala a pekla. Hostiny však jídelníček obyvatel hradu pouze občas zpestřovaly.

6.2.6 KUCHYNĚ

Důležitou místností každého hradu byla kuchyně, ve které se vařilo na otevřeném ohni. Součástí vybavení kuchyně byla pec. Vařilo se v kotlích a v keramickém nádobí. Jídlo se udržovalo čerstvé v lednicích, které se pochopitelně diametrálně lišily od těch, které známe my dnes. „*Středověká lednice je šikmou, hluboko do skály klesající chodbou, která je v hloubce, kde je již dosaženo standardní teploty, opatřena skladovacími kobkami.*“⁵⁸

6.2.7 STOLOVÁNÍ

Při stolování se na hradě jedlo ze vzácného kovového nádobí a také z keramiky a dřeva. Pilo se z korbělů, skleněných číší a pohárů a někdy dokonce i z picích rohů. Namísto dnešních talířů se jedlo z misek, a to většinou rukama.⁵⁹ I při jídle rukama ale platila určitá pravidla slušnosti. Od 12. století se lidé utírali do pláten, obdoby dnešních ubrousků. Porci směl prý člověk uchopit nanejvýš třemi prsty. Prsteníček ani malíček se jídla nesměly dotknout. Maso se nedávalo rovnou do pusy, ale jedlo se z krajíce chleba. Právě chléb byl jednou ze základních potravin.⁶⁰

⁵⁷SAGNIEROVÁ, Ch. *Středověk*, s. 70.

⁵⁸DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-003-9, s. 35.

⁵⁹*Tamtéž*, s. 33-35.

⁶⁰VONDRUŠKA, V. *Život ve středověku*, s. 306-307.

6.2.8 RYTÍŘSKÉ TURNAJE

Kromě občasných honů a hostin nacházeli obyvatelé hradu zábavu také v již zmiňovaném organizování rytířských turnajů.

První rytířské turnaje u nás pořádal Václav I. na svém královském dvoře. Turnaje trvaly i několik dní a to zejména při příležitosti nějaké obzvláště významné události, jakou byla návštěva cizího panovníka nebo svatba. Teprve později začali na svých dvorech turnaje pořádat i vyšší šlechtici. Turnaje čelily kritice církve, které se nelíbilo, že boj mezi rytíři vede nezřídka k těžkým, často i smrtelným, zraněním.⁶¹

6.2.9 HUDBA

Šlechtice také obveselovali hudebníci a zpěváci.

O přednes lyrických milostných písní se starali rytíři, kterým se říkalo různými názvy v závislosti na zemi, ve které působili. Ve Francii, kolébce středověké kultury, se jednalo o trubadúry. V Německu se vžil název minnesängři. Byli potulnými pěvci, kteří chodili od hradu k hradu a předváděli vlastní texty písní, ve kterých opěvovali rytířské ctnosti, ale i lásku a konkrétní dámy.⁶²

Hudbu jako takovou lidé ve středověku nesmírně milovali. Chudí si pomocí prozpěvování ulehčovali při namáhavé práci, děti zpěvem a jednoduchými popěvky doprovázely své hry. Rozvoj hudby v té době souvisel s vírou. Zpočátku se ani při církevních obřadech nesměl zpěv doprovázet hrou na hudební nástroje. Církev tento zákaz obhajovala tím, že hudební doprovod připomíná pohanské obřady. Teprve až ve 13. století se začaly objevovat nástroje jako loutna, varhany a některé dechové nástroje. Uplatnění našly hlavně v kostele a na hradech.⁶³

⁶¹BÍGL, Z. *České země*, s. 21.

⁶²VANÍČEK, Vratislav; HROCHOVÁ, Věra; SMETÁNKA, Zdeněk. *Historie středověk 1*. Praha: Scientia, 1995. ISBN 80-85827-85-9, s. 97.

⁶³VONDRUŠKA, V. *Život ve středověku.*, s. 92.

6.2.10 DALŠÍ ZÁBAVA

Hradní dámy se bavily mimo jiné šitím a vyšíváním. Dospělí i děti se věnovali rozličným hrám. Již tenkrát existovaly dětské hračky jako káča, míč, kuličky, kostky. Chudé děti si hrály s čímkoli, co měly k dispozici. Dobře posloužilo keramické nádobičko nebo dokonce nafouknutý prasečí měchýř používaný jako provizorní míč.⁶⁴

Hrady byly nejčastějším dějištěm rytířských turnajů. Sloužily také jako útočiště šlechticů vydávajících se odtud na lov do okolních lesů, a zároveň byly i místem, kde se konaly hostiny.

6.2.11 ČÁSTI HRADU

Šlechta si budovala hrady obvykle na vyvýšeninách. Jejich původní úlohou bylo chránit obyvatele hradu i blízkého okolí před útoky nepřátel.

Hrady mohly mít různou podobu, měly však společné typické části, jako byly pevné hradby, obytný palác, stáje, sklady a další. „*Teprve ve druhé polovině 15.století, kdy vzrůstaly nároky šlechticů na pohodlnější a bohatší život, potřeba obrany ustupovala poněkud do pozadí a hrady se přizpůsobily těmto novým požadavkům.*“⁶⁵

6.2.12 ZDROJE TEPLA

Život na středověkém hradě by ale zajisté nesplňoval kritéria pohodlného, honosného života dnešní doby. Kvůli silným kamenným stěnám teplota na hradě nebyla právě vysoká. Vytopit místnost bylo obtížné. K těmto účelům sloužily krby umístěné většinou v rohu místnosti nebo železné koše naplněné dřevěným uhlím. Teprve od 14.století se používala výkonnější kachlová kamna, která byla vytápěna otvorem z chodby. Díky kachlovým kamnům zároveň ubylo v obytných místnostech kouře a špíny, díky čemuž se dala lépe udržovat čistota a získal se prostor pro kreativnější zdobení interiéru, a to jak vzácnými textiliemi, tak luxusními předměty, které poukazovaly na bohatství obyvatel hradu.⁶⁶

⁶⁴SAGNIEROVÁ, Ch. *Středověk.*, s. 59.

⁶⁵VANÍČEK, Vratislav; HROCHOVÁ, Věra; SMETÁNKA, Zdeněk. *Historie středověk 2.* Praha: Scientia, 1995. ISBN 80-85827-86-7, s. 45.

⁶⁶*Tamtéž*, s. 45.

6.2.13 HYGIENA

Hrady se z hospodářských i hygienických důvodů nacházely v blízkosti vodních ploch a řek. Obvykle se také u hradu budovala podzemní studna. Dodržování hygieny bylo ale v době středověku přesto problematické. „*Problém splašků se vyřešil elegantně. Kolem každého velkého hradu byl vyhlouben příkop. A tak byly toalety vybudovány nad ním a splašky putovaly rovnou do něj. Hrad tedy patřičně zaváněl zvenku i zevnitř.*“⁶⁷

Nejvyspělejším typem toalety své doby byl prevét. Jednalo se o arkýř, ve kterém se nacházela kamenná sedačka s kruhovým otvorem. Prevét se někdy postavil do výklenku ve zdi a byl opatřen šikmou šachtičkou, která ústila na vnější straně hradu. Takovýto typ prevétu se zachoval například na hradě Loket.⁶⁸

Špína byla všudypřítomná, což spolu s hojným výskytem krys a blech a faktem, že lékařství bylo na nízké úrovni, přispívalo k rychlému šíření mnoha závažných nemocí, a následně k vysoké úmrtnosti.

6.2.14 LÉKAŘSTVÍ

Medicína ve středověku byla jako mnoho odvětví lidské činnosti těsně spjata s náboženstvím. A také s vírou v nadpřirozené síly. Využívalo se služeb léčitelů, kteří se vyznali v použití bylin. Studiu bylin a koření se věnovali i mastičkáři. Můžeme je považovat za předchůdce pozdějších lékárníků. Oblíbenými, a zároveň neúčinnými léčebnými metodami bylo pouštění žilou, přikládání baněk nebo pijavic. Medicínu bylo možno studovat jen ve významných kláštřích. Církev se zasadila o budování útulků a špitálů.⁶⁹

⁶⁷Hrad Pernštejn - Jak se žilo na hradě? [online]. [cit. 2012-06-23]. Dostupné z:<http://www.hrad-pernstejn.cz/jak-se-zilo-na-hrade.php>

⁶⁸DURDÍK, T. *Ilustrovaná encyklopedie*, s. 33.

⁶⁹SAGNIEROVÁ, Ch. *Středověk*, s. 112-113.

6.2.15 OSVĚTLENÍ

Ale zpět k popisu života na hradě. Z důvodu obranné funkce byl hrad opatřen pouze malými okny. Uvnitř bylo proto málo světla. Přirozenou nutností tedy bylo pořízení osvětlení. K tomuto účelu sloužily především louče- dlouhé smolné třísky, které se zasouvaly do kovových držáků, a kahánky- keramické či kovové misky naplněné tukem a opatřené knotem. Svíčky tehdy patřily mezi drahé zboží.⁷⁰

6.2.16 HOSPODÁŘSTVÍ

Hrady byly nejen správním, ale i hospodářským centrem panství. Součástí hradu byla část určená pro stáje, sýpky, seníky, sklad potravin. Na nádvoří hradu byl nepořádek a nečistota, mohla se zde totiž volně pohybovat hospodářská zvířata. Výjimku tvořily jen královské hrady a nejvýznamnější z hradů šlechtických. Z těch byl totiž vyloučen jakýkoli hospodářský život, a na hrad se dostaly už hotové produkty vyrobené v blízkém okolí. Na hradě žil pouze majitel se svými nejbližšími.⁷¹

6.3 V PODHRADÍ

6.3.1 OBŽIVA

Příbytky obyvatel podhradí byly o poznání skromnější, stejně jako způsob jejich života. Prakticky jediný zdroj obživy obyvatel představovalo pěstování kulturních plodin. Půda měla v té době nesmírnou hodnotu pro život obyčejných lidí. Kvalita úrody byla závislá na rozmarech počasí. Práce na poli byla fyzicky náročná, neboť nářadí bylo primitivní. Používaly se zejména dřevěné nástroje, které se těžko dostávaly pod povrch půdy, aby ji mohly efektivně zorat. Lidé si pomáhali hnojením kompostovanou trávou, listy a slámou. Práci později usnadnilo používání železa, ale dlouhou dobu bylo určené jen pro potřeby pánů. Jeho zpracování bylo totiž ve středověku drahé a náročné. Vyráběly se z něj hlavně zbraně. Rolníci měli k dispozici dřevo a kámen. Ze dřeva se stavěla obydlí, vyráběl se z něj nábytek, nástroje a nářadí, ale také například sudy. Dobře sloužilo i v podobě dřevěného uhlí, kterým se topilo. Z proutí se pletly koše. Chovala se prasata, kozy, slepice, husy, krávy, ovce. Zvířata se využívala při práci jako tažná síla, ale

⁷⁰DURDÍK, T. *Ilustrovaná*, s. 36.

⁷¹DURDÍK, T. *Encyklopedie*, s. 3.

především byla zdrojem potravy – masa, vajec, mléka. Nazmar nepřišla ani vlna a kůže.⁷²

6.3.2 CECHY

Řemeslníci a kupci patřili do spolků, které se nazývaly cechy., *Cech byl monopolním sdružením vybraných výrobců s přesně stanovenými privilegii, která je chránila před konkurencí. Cechy ovládly nejen výrobu, ale také prodej vlastních výrobků a nákup surovin.*“⁷³Cechy pořádaly slavnosti a měly své erby. Cech byl řízen voleným cechmistrem. Mistři měli pod sebou učně a tovaryše. Některé cechy měly stanoven maximální povolený počet mistrů, kteří mohli působit v jednom městě.⁷⁴

6.3.3 CESTOVÁNÍ

Další zajímavou kapitolu středověkého života bylo cestování. Středověcí lidé se domnívali, že Země je placatá a nad ní se tyčí nebeská klenba. Není se čemu divit. Do dalekých míst se tehdy měl možnost podívat jen málokdo. I cestování po blízkém okolí bylo nebezpečnou záležitostí. Cestovalo se obvykle pěšky. Na cestách ale číhali loupeživí rytíři, lapkové a banditi. Obchodníci proto raději cestovali ve skupinách. Zámožnější obyvatelé, mezi něž se řadili rytíři, pak cestovali na koních. Pro osobní i nákladní dopravu bylo výhodné využít říční dopravu.⁷⁵

6.3.4 VÍRA

Život ve středověku byl do značné míry ovlivněn náboženstvím. Někteří autoři se o středověku zmiňují jako o věku víry. Chudí i bohatí lidé věřili v křesťanského Boha a jeho syna Ježíše Krista. Dokonce i tzv. kacíři byli často věřící, kritizovali však některá dogmata a hodnostáře církve. Lidé nepochybovali ani o existenci ďábla, který ponouká k vykonávání špatností. Věřilo se i na anděly. Myšlenky na smrt lidem ulehčovala víra v posmrtné vykoupení.⁷⁶Víra v boha dávala naději a poskytovala smysl života v tak nelehké době, jakou středověk byl.

⁷²SAGNIEROVÁ, Ch. *Středověk.*, s. 16-19.

⁷³VONDRUŠKA, V. *Život ve středověku*, s. 32.

⁷⁴VONDRUŠKA, V. *Život ve středověku*, s. 32-33.

⁷⁵SAGNIEROVÁ, Ch. *Středověk*, s. 7,28-31.

⁷⁶VONDRUŠKA, V. *Život ve středověku*, s. 364.

II. DIDAKTICKÁ ČÁST

7 PROJEKTOVÁ VÝUKA

Během povinné školní docházky jsem neměla možnost setkat se s projektovým vyučováním ani ničím, co by tuto metodu alespoň vzdáleně připomínalo. Ještě v době, kdy jsem nastupovala na vysokou školu, jsem si neuměla ani představit, že lze žákům podávat učivo uceleně, a tím je připravovat na reálný život zábavnou formou. Během studia jsem však měla to štěstí, že jsem se setkala jakožto studentka s řadou vyučujících, kteří jsou s moderními metodami výuky podrobně obeznámeni a ti mi předali své zkušenosti a vzbudili ve mně zájem o realizaci projektů. Jistě největší vliv na mne měla paní děkanka Doc. PaedDr. Jana Coufalová, CSc., která vedla v mém ročníku několik let semináře matematiky, a která se řadí mezi průkopníky projektového vyučování v České republice. Ve své didaktické části vycházím mimo jiné z její inspirativní knihy *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy*.⁷⁷

7.1 TEORIE

„Kořeny projektové metody v dnešním pojetí je třeba hledat na přelomu 19. a 20. století v USA, kde vzniklo tzv. hnutí progresivní výchovy. Konec 19. století přináší kritiku „tradiční školy“ upozorňující zejména na nerespektování žáka, na omezování jeho aktivity, nerespektování jeho zájmů a zkušeností, nedostatečnou reakci na jeho individuální předpoklady, motivy, prožitky. Stoupenci hnutí usilují o přiblížení obsahu vyučování přirozeným činnostem dětí, ruší členění vyučování na jednotlivé předměty, propagují motorické projevy dětí. Je odmítnuta striktní disciplína a dril, za své bere tradiční představa o pořádku a tichu ve třídě.“⁷⁸

„Projekty vycházejí z myšlenky tzv. koncentrace. To znamená, že se učivo koncentruje, soustřeďuje kolem určitého ústředního motivu (jádra, základní ideje). Koncentrace umožňuje nejen jinou strukturaci učiva, ale především jiný pohled na svět.“⁷⁹

⁷⁷COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy*. Praha: FORTUNA, 2006. ISBN 80-7168-958-0.

⁷⁸Tamtéž, s. 7.

⁷⁹Tamtéž, s. 6.

Při integraci vybíráme jeden z těchto přístupů ke koncipování učiva:

fenologický - učivo koncipujeme podle ročních období (Jaro, ...), epizodický – vybereme ohraničené téma z běžného života (V nemocnici, Na výletě, ...), regionální- u žáků 1. stupně ZŠ se poznávání nejbližšího okolí, zaměřené především na město či obec a na okolní přírodu, stává základem pro poznávání vzdálenějších skutečností (Naše město, ...), podle biotopů – učivo je koncipováno podle biotopů, které mohou žáci pozorovat v přírodě (V lese, U rybníka, ...), podle vědních systémů – jevy jsou seskupovány na základě systematických kritérií jednotlivých vědních oborů (Savci, ...), podle časové chronologie – jevy jsou seskupovány podle umístění v časové přímce (Život ve starém Egyptě, Středověk, ...)⁸⁰

Na prvním stupni základní školy často dochází k integraci přirozeným způsobem. Výuku všech vyučovacích předmětů totiž obvykle vede jeden učitel. Jedná se ale o integraci nahodilou, při níž učitel nevyužívá možnosti, které poskytuje integrace při použití projektové metody.⁸¹

Základní školské dokumenty dnešní doby skýtají dostatečný prostor pro projektové vyučování. Díky rámcovému vzdělávacímu programu dnešní učitelé musejí dávat důraz na činnostní pojetí vyučování, aktivní přístup žáka k vlastnímu vzdělávání a problémovým úkolům. Ty vycházejí ze situací, se kterými se žák může setkat v průběhu života. Důraz je kladen také na sociální a komunikativní dovednosti žáků. Učitel by měl k žákům přistupovat individuálně.⁸²

Je jistě přínosné ujasnit si jednotlivé pojmy související s problematikou projektů. Určité nuance mnozí autoři shledávají mezi výrazy projekt, projektová metoda a projektová výuka.

Jana Kratochvílová definuje projekt podle S. Velínského takto: „*Jedná se o určité a jasně navržený úkol, který můžeme předložit žáku tak, aby se mu zdál životně důležitý tím, že se blíží skutečné činnosti lidí v životě.*“⁸³

⁸⁰PODROUŽEK, Ladislav. *Integrovaná výuka na základní škole*. Plzeň: Fraus, 2002. ISBN 80-7238-157-1, s. 14.

⁸¹COUFALOVÁ, J. *Projektové vyučování*, s. 7.

⁸²*Tamtéž*, s. 9.

⁸³KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4142-0, s. 34.

Jako projektovou metodu pak označuje takovou vyučovací metodu „v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých projektů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním.“⁸⁴

Kratochvílová dále popisuje termín projektová výuka, a to jako výuku založenou na projektové metodě.⁸⁵

Ve vymezení pojmu projektové vyučování se autoři rozcházejí. Každý považuje za zásadní jiné znaky. Pro někoho je stěžejní materiální výstup projektu, pro někoho smysluplnost zvolených činností nebo fakt, že se práce uskutečňuje ve skupině.

Jana Coufalová se pokusila shrnout základní rysy, které by měl projekt mít, takto:

„A, Projekt vychází z potřeb a zájmů dítěte. Umožňuje uspokojit jeho potřebu získávat nové zkušenosti, být odpovědný za svou činnost. B, Projekt vychází z konkrétní a aktuální situace. Neomezuje se na prostor školy, ale mohou se do něho zapojit i rodiče a širší okolí. C, projekt je interdisciplinární. D, projekt je především podnikem žáka. E, práce žáků v projektu přinese konkrétní produkt. Pokud je to možné, je průběh a výsledek zdokumentován. Vznikne výstup, kterým se účastníci projektu prezentují ve škole nebo mimo školu. F, projekt se zpravidla uskutečňuje ve skupině.“ Posledním rysem je „G, projekt spojuje školu se širším okolím. Umožňuje začlenění školy do života obce nebo širší společnosti.“⁸⁶

Podle Coufalové existuje mnoho typů projektů, které se rozlišují dle následujících kritérií:

Podle účelu rozlišujeme projekty snažící se vtělit myšlenku do vnější formy, např. stavba člunu, projekty vedoucí k estetické zkušenosti, např. vnímání symfonie, projekty usilující o řešení problému, např. prozkoumat, zda mlha padá či nikoli, a projekty vedoucí k získání dovednosti, např. časování sloves.

Podle vztahu k učivu a vyučovacím předmětům existují projekty zaměřené na učivo jednoho předmětu, např. matematiky, a projekty integrující učivo různých předmětů.

Podle organizace dělíme projekty probíhající v rámci vyučovacích hodin či jejich částí a projekty uskutečněné mimo výuku předmětů.

Podle délky trvání jsou to krátkodobé, střednědobé a dlouhodobé projekty.

⁸⁴Tamtéž, s. 37.

⁸⁵Tamtéž, s. 40.

⁸⁶COUFALOVÁ, J. *Projektové vyučování*, s. 11.

Podle místa konání mluvíme o projektech, které se uskutečňují ve třídě nebo v prostorách mimo školy.

Podle navrhovatele mluvíme o projektu žákovském či umělém, který je připraven učitelem.

Podle počtu zapojených žáků máme projekty pro celou třídu, pro dvojice, pro jednotlivce, a dále ročníkové projekty a celoškolské projekty.

Podle velikosti se projekt rozlišuje na malý a velký.⁸⁷

⁸⁷*Tamtéž*, s. 11.

7.2 NÁVRH PROJEKTU

Při vytváření návrhu mého projektu jsem vyšla hlavně z publikace *Teorie a praxe projektové výuky* od Jany Kratochvílové.⁸⁸ Při integraci učiva jsem zvolila regionální přístup ke koncepci učiva (naše město Locket) a přístup podle časové chronologie (středověk).

Název: Jak se u nás žilo ve středověku

Autor: Eva Pazdiorová

Realizace: 5. ročník ZŠ Locket, školní rok 2011/2012

Typ projektu:

Jedná se o typ mezipředmětový, krátkodobý (jednodenní), školní, společný (třídní), umělý a konající se mimo výuku předmětů.

Smysl projektu: Žáci se zajímavým způsobem seznámí se životem ve středověku se zaměřením na Locket-své rodiště, popřípadě místo, kam chodí do školy.

Výstup: Dramatizace loketské pověsti o Štrakakalovi

Cíl projektu: Cílem projektu je, aby se žáci učili číst s porozuměním, pracovat s textem, vyhledávat informace v literatuře, pracovat ve skupině, učit členy skupiny rozdělovat si práci a zodpovídat za práci celé skupiny. Cílem také je, aby se žáci seznámili s jednotlivými technikami dramatické výchovy a prakticky si je vyzkoušeli. Dalším cílem je rozvíjet schopnost využívat dosavadní znalosti v nové situaci.

Pomůcky: kniha s pověstí o Štrakakalovi, ilustrace Štrakakala, několik knih věnujících se středověku a životu v něm, papíry, psací potřeby.

Organizace: práce ve třídě, prezentace ve třídě, individuální práce, práce ve dvojici, práce ve skupině, kooperativní výuka.

Výukové metody: metody slovní (rozhovor, přednáška, práce s textem, brainstorming, diskuse), metody praktické (dramatizace, skládání básně/písně), metoda řešení problému.

⁸⁸KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4142-0.

Činnosti: představení tématu, motivační rozhovor zjišťující znalosti žáků o hradech a povědomí o zajímavostech o Lokti, brainstorming na téma Život na hradě, práce s knihami o středověku, vyhledávání základních informací o životě ve středověku, práce ve skupinách- život na hradě a v podhradí-živé obrazy, pantomima, scénky, samostatná práce - rytíři-vymýšlení rytířských ctností, práce ve dvojicích - trubadúři-skládání oslavné básně/písně, četba pověsti o Štrakakalovi, práce s textem, dramatizace pověsti, závěr, shrnutí získaných znalostí, hodnocení projektu.

Způsob prezentace projektu: prezentace v rámci třídy.

Způsob hodnocení: průběžné hodnocení jednotlivých aktivit mnou i žáky, vzájemná zpětná vazba, oceňování, závěrečné písemné zhodnocení žáků.

7.3 REALIZACE

Na realizaci projektu jsem se domlouvala s třídní učitelkou páté třídy, se žáky jsem se setkala až při samotné realizaci. Paní učitelka mne proto informovala o složení třídy a poskytla mi další informace potřebné pro mou přípravu projektu a výběr jednotlivých aktivit. Učitelka žáky předem obeznámila s termínem projektu. Protože jsem tedy nebyla s žáky v kontaktu, vybrala jsem takové činnosti, které nekladly žádné požadavky na přípravu žáků před projektem, jako je shánění pomůcek a podobně.

Charakteristika třídy: Pátou třídu základní školy v Lokti navštěvuje celkem 23 žáků. V den realizace projektu bylo přítomno 15 žáků, z toho pouze 4 dívky a 11 chlapců. K dispozici jsme měli prostorný koberec v zadní části třídy, pracovali jsme i v lavicích. Po celou dobu byla ve třídě přítomna třídní učitelka, která mi byla nápomocna při kontaktu s žáky, s nimiž jsem se ten den setkala poprvé. Paní učitelka vede tyto žáky krátkou dobu, předtím prý neměli žádné zkušenosti se skupinovou prací a spoluprací. Během projektu ale s kooperací nebyl větší problém. Snad i díky tomu, že jsem je nechala vytvořit si skupinky dle vlastního výběru a sympatií. Díky skupinové práci docházelo k pozitivnímu ovlivňování a vzájemné inspiraci. I přesto, že jsem byla upozorněna na velkou soutěživost mezi chlapci, při práci na projektu se vzájemně podporovali. S kázní nebyly obtíže. Pouze při dramatizaci docházelo k určitým neadekvátním projevům v zápalu hry.

7.3.1 MOTIVACE

Součástí motivace bylo přivítání, následovalo seznámení s tématem. Poté jsem dětem odůvodnila, proč jsem si zvolila právě jejich třídu (hrad Loket v blízkosti, předchozí exkurze na hrad s jejich třídní učitelkou spojená s vycházkou po okolí, většina žáků loketští rodáci, všichni se znalostmi týkajícími se Lokte) a poděkovala jsem jim za možnost realizace projektu pro potřebu mé diplomové práce. Další činností byl rozhovor v kroužku na koberci, kdy jsem zjišťovala znalosti žáků o hradech (znaky hradu, rozdíl mezi hradem, zámkem a zříceninou, v jakých filmech a pohádkách se objevily hrady, jaké hrady v České republice znají...) Žáci mi také vyprávěli o zajímavostech Lokte (historie, památky, kultura, příroda, osobnosti...). Každý nějakou vymyslel, vzájemně si naslouchali, jevíli o téma zájem.

7.3.2 BRAINSTORMING

Nejprve jsme stanovili pravidla brainstormingu, například že tvorbu nápadů oddělujeme od jejich hodnocení, zapisujeme všechny nápady, atd. Neboť žáci neměli s metodou brainstormingu předchozí zkušenost, zařadila jsem nejprve rozcvičku v podobě brainstormingu na téma Škola. Společně jsme zapisovali nápady na papír velkých rozměrů. Poté jsme se věnovali brainstormingu na téma Středověk. Pravdivostní hodnotu nápadů týkajících se našeho tématu jsme ověřili v následující aktivitě.

7.3.3 PRÁCE S KNIŽNÍM TEXTEM

Žáci se libovolně rozdělili do tří skupin po pěti. Každá skupina dostala k dispozici monografii o středověku. Každá skupina měla jinou publikaci. Úkolem žáků bylo v časovém limitu 15 minut vypsát stručné poznámky o tom, jak se žilo ve středověku. S touto činností měli žáci největší problém, v jedné skupině se úkol nepodařilo vůbec splnit. Problém spatřuji v nedostatečné zkušenosti s četbou s porozuměním. Řešení bych viděla v zařazování úkolů, které vyžadují třídění důležitých informací od nepodstatných, například samostatné vypisování poznámek do sešitu po probrání látky kupříkladu dějepisného nebo přírodovědného učiva, celoročně do běžné výuky. Následovala prezentace získaných poznatků jednotlivých skupin a shrnutí základních informací o životě v době středověku.

Žáci sami dospěli k závěru, že se velmi lišil život jednotlivých vrstev společnosti. (Pro práci na následujících úkolech si proto žáci ve stávajících skupinách rozdělili role. Jedna skupina představovala šlechtu, druhá poddané a třetí skupina rytíře.)

Po prezentaci informací o středověku jsem také zařadila předem připravené otázky, např.: „*V čem všem se lišili lidé tehdy a dnes? Jaký byl tehdy ideál krásy?*“ Zamýšleli jsme se nad dnešním ideálem a jeho mediální prezentací, dotkli jsme se problematiky spadající do multikulturní výchovy, diskutovali jsme o nutnosti respektování odlišností mezi lidmi. „*Jak si lidé představovali svět a proč?*“ Žáci se nad jednotlivými otázkami zamýšleli a mile mne překvapil rozsah jejich znalostí a schopnost dedukce.

Následoval rozhovor o kvalitě jednotlivých publikací o středověku. Každá skupinka zhodnotila, jak se jí pracovalo s přidělenou knihou a na základě jakých kritérií práci posuzuje. Nejlépe byla ohodnocena kniha *Středověk* z edice *Objevujeme svět* od Christine Sagnierové,⁸⁹ a to díky přehlednému třídění informací a doplnění vhodně zvolenými ilustracemi.

Také jsme se díky skupinové aktivitě dotkli sociální problematiky krádeží. V závislosti na středověkém výskytu lapků jsme diskutovali o dnešní situaci a o možnostech prevence a obrany před zloději.

Jedna skupina našla informace o středověkých významných vynálezech, což nás inspirovalo k zamyšlení nad tím, co žáci považují za nejvýznamnější vynález vůbec. Někteří žáci odpovídali, že nejdůležitější je například televize či počítač, ale většina se shodla na tom, že největší přínos má pro lidstvo vynález elektřiny, léků či kola.

⁸⁹SAGNIEROVÁ, Christine. *Středověk*. Bratislava: MATYS, 2006. ISBN 80-89147-84-4.

7.3.4 ŽIVOT NA HRADĚ A V PODHRADÍ. DRAMATICKÁ VÝCHOVA

Žáci si své skupiny sami rozdělili na šlechtu, poddané a rytíře. Role byli tedy různé, zadání úkolů bylo stejné pro všechny tři skupiny. Nejprve měla každá z nich předvést ostatním tři živé obrazy ze života skupiny lidí, kterou představovala. První živý obraz znázorňoval typické ráno, druhý oběd a třetí přípravu na spánek. Předcházelo vysvětlení techniky živého obrazu připodobněním k fotografii. Po krátké přípravě skupiny postupně předvedli části dne středověkých lidí a ostatní žáci komentovali, co vidí. Dále jsem zadala úkol improvizovaně rozehrát živý obraz v krátkou scénku. Jiný živý obraz měli rozehrát pantomimou. (Obrázek č. 8)

7.3.5 RYTÍŘI - TRUBADÚŘI

Na základě předchozího hledání informací o středověku narazili žáci na výraz trubadúr. Výraz nám jeden sečtělý žák vysvětlil a na jejich zájem o tuto tematiku jsem reagovala zadáním úkolu do dvojic. Každá dvojice měla společně složit oslavnou píseň či báseň a společně nám ji poté prezentovat libovolným způsobem. Dva žáci chtěli tvořit samostatně, což jim bylo umožněno. Po dvacetiminutovém časovém úseku žáci předvedli své výtvary. Někteří spojili svůj výstup se scénkou, jiní zpívali, další recitovali. (Obrázek č. 9)

Každý něco vymyslel a bylo znát, že je to nesmírně bavilo. Myslím, že zde velkou roli sehrál fakt, že si téma sami zvolili a neměli tak pocit povinnosti splnit zadaný úkol. Právě v zodpovědnosti žáků za podílení se na výběru školních činností spatřuji největší klad projektové metody.

Navázali jsme rozhovorem o rytířích a individuální práci, kdy každý vymýšlel ctnosti, které by podle něj měl mít rytíř. Zapojili jsme i znalosti ze zeměpisu, když jsme mluvili o tom, že rytíři byli běžní především v západní Evropě, a společně jsme dospěli k tomu, které státy do západní Evropy řadíme.

7.3.6 ŠTRAKAKAL

V průběhu dne jsme několikrát narazili na to, že ne vše, co jsme o historii slyšeli nebo četli, je založené na pravdě. Tím jsme se dostali k tématu pověstí.

Nejprve jsem dala prostor žákům, kteří nám chtěli převyprávět pověsti, které o Loketsku znají. Sami se zmínili o pověsti o loketském strašidlu Štrakakalovi, kterou jsem pro ně měla připravenou. Pověst jsem jim přečetla a hned jsem toho využila jako příležitosti pro trénink čtení s porozuměním. V pověsti se totiž vyskytuje přesný popis Štrakakala. Po přečtení jsem se proto žáků ptala na informace objevující se v textu, především týkající se vzhledu Štrakakala. Vzniklou představu jsme srovnali s ilustrací Štrakakala z knihy *Za strašidly na hrady a zámky*.⁹⁰ Diskutovali jsme také o ponaučení, které z pověsti plyne.

Nakonec jsme přešli k dramatizaci pověsti, což žáci přijali s neskrývaným nadšením díky nedávné pozitivní zkušenosti s prvky dramatické výchovy v úkolu zabývajícím se životem ve středověku. Vrátili se zpět do vytvořených skupin a zástupce každé skupiny si vylosoval jeden ze žánrů-komedie, horor a krimi. Nejprve jsme si společně zopakovali znaky jednotlivých žánrů. Následovala příprava jednotlivých skupin v klidném koutě třídy, nácvik scénky a na závěr představení jednotlivých skupin. Žáci si sami rozdělili role, každý se opět aktivně zúčastnil. Po představení skupiny okamžitě následovala zpětná vazba od ostatních žáků i ode mne. Zároveň jsme hodnotili i zachování zadaného žánru. Žáci se oceňovali a povzbuzovali.

⁹⁰DAVID, Petr; SOUKUP, Vladimír. *Za strašidly na hrady a zámky*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2005. ISBN 80-249-0593-0.

7.3.7 ZÁVĚREČNÉ ZHODNOCENÍ

Každý dostal papírek, na který měl ohodnotit průběh projektu. Nebyly zadány přesné otázky, každý mohl posoudit, co uznal za vhodné. Většina žáků psala, které aktivity je bavily nejvíce. Téměř všichni žáci se shodli, že nejzajímavějšími aktivitami byla dramatizace pověsti, živé obrazy, pantomima a krátké scénky na téma Život na hradě a skládání trubadúrských písní a básní. Všichni žáci hodnotili projekt kladně. Někteří se vyjádřili ve smyslu, že to byl jejich nejpříjemnější den strávený ve škole a že se zajímavou formou dozvěděli mnoho nového a vyzkoušeli si nové dovednosti hlavně v podání dramatizace. (Obrázek č. 10)

Na druhou stranu papíru mohl ten, kdo chtěl, odpovědět ještě na otázku Myslíš si, že je znalost historie důležitá? Pokud ano, proč? Z žáků, kteří otázku zodpověděli, většina pokládá znalost historie za přínosnou, a to zejména z důvodů, aby nebyly zapomenuty velké činy, nebo z důvodu úcty k naší vlasti. Hloubka některých odpovědí mne upřímně dojala a naprosto předčila mé očekávání o míře uvědomění významu znalosti minulosti u žáků páté třídy.

7.4 SEBEREFLEXE

Vzhledem k věku žáků, převaze chlapců a blížícímu se konci školního roku jsem se obávala jistých organizačních obtíží při realizaci projektu a nepřijetí některých mnou připravených aktivit. Opak byl ale pravdou. Žáci projevovali po celou dobu nadšení, navzájem se po jednotlivých aktivitách oceňovali a v závěrečném hodnocení se o projektu vyjadřovali kladně. Nejvíce je bavila dramatizace a skládání básní a písní. Během těchto aktivit skutečně dávali najevo největší radost a nesmírnou fantazii. Při práci ve skupinách se během dramatizace všichni aktivně zapojovali. Naopak s vyhledáváním důležitých informací z knih o středověku měli někteří žáci značný problém. Celkově byl náš projektový den příjemně stráveným časem ve škole.

Mám-li zhodnotit splnění stanovených cílů, myslím, že byly vesměs naplněny. Problém byl pouze v již zmíněném třídění informací, ale věřím, že díky práci ve skupinách se i v tomto ohledu něčemu přiučili. Žáci si vyzkoušeli všechny techniky dramatické výchovy, které jsem měla naplánovány. Své stávající znalosti o historii se jim dařilo zúročit výborně, u některých žáků bylo zřejmé zanícení pro minulost nejen Lokte, ale celé naší vlasti. K žádným zásadním změnám oproti stanovenému návrhu v průběhu projektu nedošlo. Všechny naplánované aktivity si žáci vyzkoušeli, samozřejmě do určité míry byly přizpůsobeny momentální situaci.

Tento projekt měl pro mne obrovský přínos. Utvrdila jsem se v názoru, že vyučování propojené určitým tematickým celkem a procházející napříč předměty má pro žáky prvního stupně nesrovnatelně větší přínos než učivo rozdělené do jednotlivých předmětů. A to jak z dlouhodobého hlediska, neboť zážitkové skupinové aktivity podporují lepší zapamatování učiva, tak z hlediska přítomného okamžiku. Děti si evidentně užívaly školní den, nezažívaly nudu, nevyžadovaly pauzy, a v jejich očích bylo vidět štěstí. Atmosféra ve třídě byla veselá a tvořivá. Žáci měli dobrý pocit z toho, že mohli zúročit to, co již věděli a znali, a že se dozvěděli spoustu nových informací a měli během jednoho dne mnoho zážitků. Motivuje mne to k tomu, abych projektovou metodu zařazovala ve své budoucí praxi co nejvíce, i přes relativně větší náročnost na přípravu učitele.

Při příští realizaci projektu bych změnila způsob hodnocení, ponechala bych na něj více času a připravila bych předem dotazník s konkrétními otázkami pro žáky. Tentokrát jsem zařadila krátkodobý projekt, vzhledem k tomu, že nemám s projektovou výukou

příliš zkušeností, a také proto, že ještě nejsem učitelkou konkrétní třídy, se kterou bych byla v dlouhodobém kontaktu. Nicméně v rámci vykonávání své profese hodlám zařazovat střednědobé i dlouhodobé projekty ve třídě, kterou povedu, a v případě ochoty a spolupráce ostatních učitelů i projekty celoškolní nebo alespoň v propojení s dalšími třídami ze stejného ročníku.

8 VLASTIVĚDNÁ VYCHÁZKA

Vlastivědná vycházka je další z variant, jak předat žákům vlastivědné vědomosti netradiční a ucelenou formou, a jak v nich vzbudit touhu po poznání i mimo školu. Aby žáky vycházka bavila, neměla by podle mne být delší než několik hodin. Domnívám se, že je vhodné zařadit ji v závislosti na předchozí realizaci regionálně zaměřeného projektu, nebo alespoň po seznámení žáků se základními informacemi o místě, na které vycházku naplánujeme. To poslouží jako účinná motivace. Za ideální považuji vycházku směřovat do míst, ve kterých se žáci běžně pohybují, jakými je obec či město, ve kterém žijí nebo kam chodí do školy. Věřím, že díky netradičním informacím, které jim učitel o takovém místě sdělí, se žáci začnou v budoucnu více rozhlížet kolem sebe a hledat přírodní, kulturní a jiné zajímavosti nejen ve své domovině. Při návrhu konkrétní didaktické vycházky jsem hledala inspiraci především na webových stránkách www.mistoprozivot.cz⁹¹, které nabízejí nejen pedagogům nesčetné množství možností, jak se dá využitím různých didaktických metod posílit vztah dětí k místu, ve kterém vyrůstají.

8.1 TEORIE

Již významný metodik Josef Doubrava se vyjadřoval výstižně o tom, co si můžeme představit pod pojmem vlastivědná vycházka. *„Označení vlastivědné vycházky se používá pro formu vyučování vlastivědy mimo školní objekt – mimo třídu, kabinet nebo školní pozemek. Jejich obsahem jsou pozorování, cvičení, která souvisí s probíranou učební látkou. Na vycházkách žáci poznávají svou obec a její nejbližší okolí. Někdy se používá také termín exkurze. Rytmus a rozsah vycházek je ovlivněn podmínkami prostředí. Menší počet vycházek obsahuje vyučování o krajině na velkoměstských školách. Většina těchto vycházek je věnována tématu město. V rozlehlejších obcích převažují vycházky vícehodinové, v malých vesnicích jsou vycházky jednohodinové.“*⁹²

⁹¹ Místo pro život [online].[cit. 2012-07-05]. Dostupné z: <http://www.mistoprozivot.cz>

⁹² DOUBRAVA, Josef. *Metodická příručka k učebnici vlastivědy pro 3. ročník základní školy*. Praha: SPN, 1978, s. 26.

V některé literatuře jsou pojmy vycházka a exkurze striktně odděleny. Kupříkladu Ladislav Podroužek říká, že exkurze je na rozdíl od vycházky charakteristická využitím odborných i praktických znalostí expertů v daném oboru.⁹³

Z organizačního hlediska je pro učitele vycházka poměrně náročná. F. Hradil uvádí, co vše musí učitel zajistit ještě před samotnou realizací vycházky, aby následně proběhla úspěšně. Úkoly učitele následují za sebou takto: „*Učitel určí trasu, kterou si sám projde, aby dobře poznal místa určená pro pozorování plánovaných jevů. Stanoví si výchovně vzdělávací cíle vycházky. Ujasní si předem pojmy, které bude žákům na vycházce vysvětlovat. Vybere metody a promyslí organizaci práce. Určí žákům vhodné oblečení a obuv. Seznámí je s trasou vycházky a úkoly, které budou na ní plnit. Uvede žákům pomůcky, které budou potřebovat. Upozorní žáky na důležité jevy, na které se při pozorování mají zaměřit a určí metodiku jejich práce. Upozorní žáky na dobu trvání vycházky – její začátek i dobu návratu do školy, pokud se vycházka nekoná v rámci vyučovací hodiny vlastivědy.*“⁹⁴

V průběhu vycházky by měl učitel dle Ladislava Podroužka uplatňovat variabilitu metod, řídit pozorování, určit přesné činnosti žáků na jednotlivých stanovištích, využít herních činností a relaxace, průběžně kontrolovat činnosti žáků a jednotlivé činnosti rovnou hodnotit.⁹⁵

Hradil se zmiňuje také o činnostech, které je nutné vykonat po skončení vycházky. „*Vycházku je třeba zakončit shrnutím výsledků pozorování, zopakováním nových poznatků, zhodnocením činnosti žáků a jejich sebehodnocením. Učitel následně vybere, které výsledky pozorování a materiály budou případně znovu použity v dalším vyučování. Pomůcky a materiály uloží např. do kabinetu. Na závěr společně s žáky v hodině zhodnotí význam vycházky.*“⁹⁶

Popis přípravy na vycházku a správného průběhu vycházky se v publikacích F. Hradila a L. Podroužka příliš neliší.

„*Klasický způsob, kdy učitel prokládá vycházku zastaveními, na kterých děti upozorňuje na zajímavosti, není z didaktického hlediska příliš efektivní. Nemusí tomu být ani v případě, kdy děti objekty venku kreslí. Posílení zájmu dívat se kolem sebe a více vnímat se dá dosáhnout, použijeme-li fotoaparáty (ne zcela tradičním způsobem),*

⁹³PODROUŽEK, Ladislav. *Úvod do didaktiky prvouky a přírodovědy pro primární školu*. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-45-7, s. 83.

⁹⁴HRADIL, F. *Prvouka na I. Stupni základní školy*. Praha: SPN, 1978, s. 75.

⁹⁵PODROUŽEK, L. *Úvod do didaktiky*, s. 82.

⁹⁶HRADIL, F. *Prvouka*, s. 75.

papírové hledáčky, přístroje GPS, dalekohledy a lupy, přístroje zaznamenávající zvuky nebo zajímavé přírodovědné pomůcky.“⁹⁷

V konkrétním případě mé vycházky by se dalo využít doporučené navigace GPS. Záleželo by ovšem na konkrétní skupině žáků, která by se vycházky zúčastnila. Dnes je již toto zařízení součástí základních funkcí mnohých mobilních telefonů. Toho by se dalo využít pro zpestření vycházky. V mnou předkládané verzi ale navrhuji prohloubit dovednost orientace v tištěné mapě.

⁹⁷Místo pro život [online].[cit. 2012-07-05]. Dostupné z: <http://www.mistoprozivot.cz/zakladni-metody-programu-misto-pro-zivot/didakticka-vychazka>

8.2 NÁVRH

Při vymýšlení vlastivědné vycházky jsem vycházela z již vytvořeného projektu, který byl realizován s žáky 5. ročníku ZŠ v Lokti. Jak už bylo zmíněno, většina žáků této třídy v Lokti žije, a i dojíždějící žáci mají povědomí o krajině a historických a kulturních památkách města Lokte. Všichni absolvovali během pěti let své školní docházky alespoň jednu návštěvu místního hradu, proto jsem se ve svém návrhu vycházky soustředila na venkovní prostory hradního objektu, na interiér naopak minimálně. Snažila jsem se zejména o propojení s přírodovědným a zeměpisným učivem, ale i o další mezipředmětové vazby. Ráda bych, aby absolvování této vycházky vedlo žáky k bližšímu zkoumání jejich okolí nejen v průběhu této vycházky, ale v každodenním životě. Tuto didaktickou vycházku bych doporučila každé třídě, která by se předtím účastnila realizace mnou připraveného projektu o životě ve středověku. Věřím, že si navržený projekt a následně i vycházku zopakují v nedaleké budoucnosti se třídou, kterou budu vyučovat ve svém bydlišti, tedy v Karlových Varech, a to v nejlepším případě ve spojitosti s celodenním třídním výletem, během něhož se dojde z Karlových Varů- Doubí pěšky podél řeky až do malebného městečka Lokte. *„Z Doubí nás až do Lokte povede modrá turistická značka. (Jinak zde v roce 1978 byla zřízena také naučná stezka Doubí – Svatošské skály, dlouhá 12 km.) Od turistického rozcestníku poblíž hlavní silnice nad pravým břehem řeky vyrazíme mezi domy a pak otevřeným terénem pokračujeme přes nevysoké návrší, poté scházíme na pevnou komunikaci a po ní pokračujeme k lávce, po níž se dostaneme na levý břeh Ohře – ke Svatošským skalám. Již od roku 1933 je tato lokalita, nazývaná Jan Svatoš, chráněným územím. Mohutné žulové skály vznikly postupným zvětváváním a odnosem, výmolnou činností řeky i působením větru, deště a mrazu. Dnes tu vidíme hluboký kaňon a desítky jehlanů a věží, pojmenovaných podle postav z pověsti o zkamenělé svatbě.“⁹⁸ (Obrázek č. 11)*

V Lokti by poté proběhla část vycházky, kterou budu záhy popisovat v jejím návrhu. Výletu by předcházela realizace projektu v prostorách třídy. Předpokládaná doba samotné vycházky v Lokti je přibližně dvě až tři hodiny. Trasu vycházky jsem navrhla dle mapy města a vhodnost mého výběru jsem si ověřila následnou procházkou městem. Při té příležitosti jsem si stanovila výchovně vzdělávací cíle vycházky a promyslela si,

⁹⁸DAVID, P.; SOUKUP, V. *Za strašidly*, s. 136.

kteřé pojmy bude nutné ťákům vysvětlit. Předem jsem se také zamyslela nad organizací práce a nad výběrem metod.

Téma vycházky: Poznávání Lokte

Cíle: Ťáci se orientují podle mapy města. Zadané problémové úkoly řeší samostatně, ve dvojicích i skupinách. Seznamují se s historií i přírodním bohatstvím jednotlivých míst ve městě, v němž navštěvují základní školu, a to v návaznosti na realizovaný projekt s názvem Jak se u nás ťilo ve středověku.

Pomůcky: psací potřeby, papíry (blok), mapa města Lokte (Obrázek č. 12)

Organizační formy: individuální práce, práce ve dvojicích, skupinová práce

Metody: výklad, orientace na mapě a v prostoru, rozhovor, problémová metoda

Průběh činností:

Ťáky je nutné předem obeznámit s termínem plánované vycházky a dopředu s nimi probrat vhodné oblečení a obuv. Ťákům několik dní před vycházkou zadám jako domácí úkol opatřit si konkrétní mapu města, kterou jim ukážu, a která je volně k odběru v infocentru i v městské knihovně (obojí se nachází v blízkosti loketské základní školy). Také po nich budu chtít, aby si v rámci návštěvy knihovny nebo infocentra všímali jejich vnitřních prostor, neboť v den vycházky nám budou své postřehy ústně prezentovat. Dále je upozorním, aby si vzali s sebou na vycházku blok a psací potřeby.

Před započítím vycházky je třeba zdůraznit nutnost bezpečného chování a společně určit pravidla, která je potřeba v průběhu vycházky dodržovat. Sdělím jim cíle, které se budeme snažit na vycházce naplnit. Dále se jich zeptám, jestli má někdo nějaký nápad, která místa mám s nimi v plánu navštívit a proč. Navrhne-li někdo nějaké místo, které bude možné na naší trase ještě navíc navštívit, učiníme tak.

8.3 PRŮBĚH

8.3.1 INTERIÉR KNIHOVNY A INFOCENTRA

Samotnou vycházku zahájím dotazem na interiér infocentra a knihovny, neboť při obstarávání mapy bylo úkolem žáků si prohlédnout těchto budov pozorně prohlédnout. Nyní tedy dostanou příležitost prezentovat závěry svého pozorování. Zajímat mne bude vybavení jednotlivých částí knihovny. Knihovnu v Lokti považuji za velmi přátelskou k dětem. Její zaměstnanci pravidelně organizují akce určené dětem, jako je společné předčítání dětských knih, promítání pořadů pro děti a mládež, soutěže zaměřené na ilustrace knih. Cílem místních knihovníků je podporovat u dětí chuť ke čtení. V jedné z místností knihovny je zbudován herní klub, kde se děti mohou věnovat společenským hrám, které je zaměstnanci ochotně naučí a které si posléze mohou děti zapůjčit domů.

8.3.2 MAPA LOKTE

Než vyrazíme vstříc objevování Lokte, pozorně si prohlédneme jeho mapu. Zaměříme se na značení a jednotlivé značky, pak budou žáci vyhledávat v mapě. Žákům slíbím, že se v blízké době budeme v některé z vyučovacích hodin věnovat i tomu, jak vypadají turistické značky, vydáme-li se na výlet mimo město. Díky kráse přírody okolo Lokte a v celém Karlovarském kraji v budoucnu určitě zúročíme i tuto nově nabytou znalost.

Na mapě najdeme místo, na kterém stojíme, tedy před budovou školy, kde vycházka začíná. Zorientujeme se podle ukazatele světových stran v dolním rohu mapy. Můžeme si dopsat písmena označující jednotlivé světové strany. Upozorním žáky na to, že i v českém, i mezinárodně používaném anglickém označení stran se používá písmeno S. Pokaždé však značí jiný směr.

Poté by děti hledaly důležité loketské budovy a jejich úkolem by bylo určit, na jakou světovou stranu bychom se museli vydat, abychom k nim došli.

Na mapě si můžeme povšimnout i měřítko. Podle něj odhadujeme, jak daleko jsou od nás vzdáleny jednotlivé stavby.

8.3.3 SLOUP NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE

Naši první zastávkou bude Sloup nejsvětější trojice na Třídě T.G.M. Ještě u školy zadám dětem úkol do dvojic, které si libovolně vytvoří. Úkolem bude vyhledat dle mapy a měřítka nejkratší cestu ke sloupu. Až k němu dorazíme, posadíme se na lavičky v jeho blízkosti a budeme diskutovat o tom, jak sloup získal své jméno. Poté budou žáci ve stejných dvojicích vypisovat na papír co nejvíce světových náboženství, která znají a případně co o nich ví. V následném rozhovoru považují za vhodné dotknout se problematiky sekt.

8.3.4 PO STOPÁCH ANTONA GNIRSE

Pro plnění dalšího z úkolů zůstaneme na Třídě T.G. Masaryka. Díky nevelké rozloze a díky přehlednosti této hlavní třídy je možné nechat žáky, aby se samostatně pohybovali. Předem si dle mapy určíme hranice, za které se nikdo nesmí sám vydávat. Pracovat budou samostatně. Se životem Antona Gnirse se doporučuji seznámit předem v rámci školní výuky. Nyní si žáci budou moci vyzkoušet své komunikační dovednosti s cizími lidmi. Budou totiž zjišťovat, kde se v Lokti nacházelo náměstí Antona Gnirse. Ptát se mohou obyvatel Lokte, které potkají ve vymezeném území. Před rozchodem se s žáky dohodneme, že ten, kdo potřebnou informaci zjistí, nechá si ji pro sebe až do chvíle, kdy se všichni opět sejdem u výchozího bodu.

8.3.5 PRVNÍ POMOC

Žáci zjistí, že místem, které se dříve nazývalo podle loketského rodáka Antona Gnirse, je dnešní Náměstí M. Tyrše. Než se tam společně přemístíme, zeptám se, jaké konkrétní místo by nás na onom náměstí mohlo zajímat a proč. Žáci z mapy nebo na základě vlastních znalostí města určí, že naše kroky budou mířit tam, kde je v mapě znak označující první pomoc. Zde pak budou žáci rozděleni do skupin přibližně po pěti. Do skupin je rozřadím na základě mé znalosti jednotlivých žáků. Zástupce každé skupiny si vylosuje jednu kartičku. Každá skupina tak dostane kartu s popsáním typem zranění. To bude v každé skupině jiné. Jejich úkolem bude vyřešit přímo na místě problémový úkol, který bude díky jejich překvapení a nutnosti jednat okamžitě bez přípravy suplovat reálnou situaci, která může potkat každého člověka, kdy je nucen, a přímo povinen, poskytnout jinému člověku rychlou první pomoc. Bezprostředně po vylosování karty

s úrazem určím v každé skupině jednoho žáka, který bude představovat zraněnou osobu. Věřím, že žáky tato simulovaná událost motivuje k zájmu o pravidla první pomoci.

8.3.6 GOTTSTEIN

Naší další zastávkou bude areál hradu, kde se nejprve zastavíme na nádvoří. Připomeneme si, o kterých loketských pověstech jsme se dozvěděli v rámci nedávného projektu. Žáci si nepochybně vybaví pověst o Gottsteinovi, jehož bronzová socha je na hradním nádvoří k vidění. Připomenu žákům, že jsme se v souvislosti s touto sochou bavili o pověře, která s ní souvisí. Tedy že pokud člověk v blízkosti Gottsteina pomyslí na zlý úmysl, stihne ho hněv této bytosti. Následně budeme diskutovat o tom, proč byli lidé v dřívějších dobách pověřčiví, či proč jsou někteří pověřčiví i dnes. Žáci se vrátí do dvojic a budou vymýšlet pověry, které již někdy slyšeli. Po splnění úkolu si společně přečteme výsledky dvojic. Vysvětlíme si také pojmy přísloví a pranostika, a ke každému nechám žáky vymyslet příklady.

8.3.7 ÚTRPNÉ PRÁVO

Další postavou z pověstí Loketska je Štrakakal, se kterým se žáci podrobně seznámili při dramatizaci pověsti během projektu. V tuto chvíli máme tu čest setkat se s loketským strašidlem osobně. Žije v jedné z kobek hradního vězení. Řekneme si o tom, že tyto prostory skutečně po dlouhá léta fungovali jako vězení. Budeme se bavit o tom, jaké činy jsou v dnešní době považovány za trestné a jaké druhy trestů se za ně ukládají. Následuje prohlídka několika pater kobek, které slouží jako muzeum tortury, neboli útrpného práva. Uvidíme zde mučící nástroje i pohyblivé figuríny představující vězně.

8.3.8 SÍLA STROMŮ

Dnešní den byl plný zážitků. Proto je třeba zklidnit naši mysl. Takto motivuji žáky před naší poslední zastávkou, kterou budou památné stromy rostoucí v blízkosti školy. Jsou jimi dva břechťany popínavé. Na informační tabuli se dočteme, že jeden z nich dosahuje výšky 11,5 metrů a druhý 8,5 metrů. S žáky si vyzkoušíme působení pozitivní energie stromů na náš organismus ve chvíli, kdy se stromu dotýkáme, ale i v okamžiku, kdy si strom jen pozorně prohlédneme. Diskuse se bude zabývat otázkou, zda mají stromy a jiné rostliny duši a zmíníme se o nutnosti podílet se na zachování krás přírody, a to nejen v okolí Lokte. Každý žák se s námi také podělí o svůj vlastní oblíbený způsob relaxace.

8.3.9 NÁVRAT DO ŠKOLY

Nabiti energií a plni dojmů a nových vědomostí se vrátíme zpět do školy, kde budeme reflektovat jednotlivé úkoly i vycházku jako celek.

ZÁVĚR

Cílem mé diplomové práce bylo zmapovat historii mému srdci blízkého města Loket. Zaměřila jsem se zejména na nejvýznamnější památku města - hrad Loket. Také jsem vybrala osobnosti související s Loktem, které se těší významu v různých oblastech lidské činnosti. Dále jsem se soustředila na pověsti Loketska, u kterých považuji za vhodné, aby je děti z Lokte a blízkého okolí znaly. Sesbírané informace o Lokti jsem poté chtěla aplikovat při práci se žáky prvního stupně základní školy. Tento cíl jsem splnila při realizaci mnou vymyšleného projektu, který jsem zaměřila zejména na dobu středověku. Také jsem připravila vycházku, kterou by bylo vhodné využít v návaznosti na uskutečnění projektu. Dalším mým záměrem bylo vystihnout podstatné znaky života lidí ve středověku a následně je uplatnit v didaktické části práce.

Cíle považuji za splněné. Hlavní přínos své práce spatřuji v možnosti vyzkoušet si tvorbu projektu a jeho následné provedení v praxi. Utvrdila jsem se v přesvědčení, že zařazení regionálního učiva na prvním stupni má nesmírný význam a že i teoretické poznatky jsou pro děti lépe vstřebatelné, podá-li je učitel v regionálním kontextu. Sama jsem se při práci s literaturou i díky mnohdy obdivuhodným znalostem dětí dozvěděla cenné nové informace týkající se Lokte. Také jsem si uvědomila, že i přes vyšší časovou náročnost kladenou na učitele má smysl zařazovat do výuky vlastivědy metody jako je projekt či vycházka. Mile mne také překvapilo značné nadšení žáků při zařazení pro ně nezvyklých technik dramatické výchovy.

RESUMÉ

Diplomová práce se zabývá historií města Loket. Nabízím v této práci možnosti využití informací o Lokti při výuce na 1. stupni základní školy. Práce je rozdělena na část teoretickou a část didaktickou. Teoretická část je zaměřena na historický vývoj Lokte, osobnosti a pověsti tohoto malebného města a na vytyčení podstatných znaků středověkého života. V didaktické části jsou předloženy návrhy na konkrétní využití informací z teoretické části pro účely 1. stupně ZŠ. Zpracovala jsem na dané téma jednodenní projekt a vycházku.

SUMMARY

This thesis describes the history of town Loket. In the thesis I offer possibilities of using informations about town Loket in 1st degree elementary education. The work is dividend into theoretical and didactic part. The theoretical part focuses on the historici development of Loket, its famous personalities, on legends of this picturesque town and on identification of Essentials elements of medieval life. In the didactic part there are proposals for concrete use of informations from the theoretical part for the purposes of 1st degree elementary education. I elaborated a one-day project and a walking tour on this theme.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Znak města Lokte	I
Obrázek 2: Hrad Locket	I
Obrázek 3: Části hradu Locket	II
Obrázek 4: Karel IV.....	III
Obrázek 5: Johann Wolfgang Goethe	III
Obrázek 6: Karl Hermann Frank	IV
Obrázek 7: Štrakakal.....	IV
Obrázek 8: Žáci při dramatizaci pověsti o Štrakakalovi.....	V
Obrázek 9: Trubadúrská píseň žáků 5. ročníku ZŠ Locket	VI
Obrázek 10: Písemné hodnocení realizovaného projektu, žák 5. ročníku ZŠ Locket	VII
Obrázek 11: Doubí – Svatošské skály - Locket.....	VII
Obrázek 12: Mapa města Lokte	VIII

POUŽITÉ ZDROJE

SEZNAM LITERATURY

BÍGL, Zdeněk. *České země za posledních Přemyslovců*. Praha: Albatros, 1993. ISBN 80-00-00410-0.

BURACHOVIČ, Stanislav. *Kouzelná harfa*. Karlovy Vary: Lidová kultura Karlovarska, 1982.

COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy*. Praha: FORTUNA, 2006. ISBN 80-7168-958-0.

DAVID, Petr; SOUKUP, Vladimír. *Za strašidly na hrady a zámky*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2005. ISBN 80-249-0593-0.

DOUBRAVA, Josef. *Metodická příručka k učebnici vlastivědy pro 3. ročník základní školy*. Praha: SPN, 1978.

DURDÍK, Tomáš. *Encyklopedie českých hradů*. Praha: Libri, 1996. ISBN 80-85983-03-6.

DURDÍK, Tomáš. *Ilustrovaná encyklopedie českých hradů*. Praha: Libri, 2000. ISBN 80-7277-003-9.

DVOŘÁKOVÁ, Markéta. *Projektové vyučování v české škole*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1620-9.

FLORI, Jean. *Rytíři a rytířství ve středověku*. Praha: Vyšehrad, 2008. ISBN 978-80-7021-897-6.

GARDNER, Petr; KUČERA, Jaroslav; URIE, Pavel. *Mystika loketských lesů. Der mystik dieelbogenerwälder*. Locket: Město Locket, 2001.

HORČIČKA, Karel. PhDr. Anton Gnirs - stručný životopis. In *Pocta Antonu Gnirsovi*. Locket: Klub přátel města Lokte, 2003, s. 5-9.

HRADIL, F. *Prvouka na 1. Stupni základní školy*. Praha: SPN, 1978.

JAŠA, Luděk. *Mýty, báje a pověsti Slavkovského lesa*. Sokolov: FORNICA, 2010. ISBN 978-80-87194-13-3.

KAŠIČKA, František; NECHVÁTAL, Bořivoj. *Locket*. Praha: Odeon, 1983.

KLÁPŠTĚ, Jan. *Proměna českých zemí ve středověku*. Praha: Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-140-8.

KLUČINA, Petr. *České země v době husitské*. Praha: Albatros, 1994. ISBN 80-00-00032-6.

- KOLÁŘ, Zdeněk; Šikulová, Renata. *Vyučování jako dialog*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1541-4.
- KOL. *Dějiny karlovarského kraje*. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2004. ISBN 80-239-3477-5.
- KOL. *Karlovarský kraj: Karlovy Vary region*. Karlovy Vary: Karlovarský kraj, 2005. ISBN 80-239-1943-1.
- KOL. *Loket: Historické město a hrad*. Karlovy Vary: Polypress, 1999.
- KOL. *Západočeské archivy 2011*. Plzeň: Státní oblastní archiv v Plzni, 2011. ISBN 978-80-904696-2-4.
- KOL. *750 let Lokte*. Loket: MěstNV, 1984.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4142-0.
- LE GOFF, Jacques; SCHMITT, Jean – Claude. *Encyklopedie středověku*. Praha: Vyšehrad, 2002. ISBN 80-7021-545-3.
- LE GOFF, Jacques., a kol. *Středověký člověk a jeho svět*. Praha: Vyšehrad, 2003. ISBN 80-7021-682-4.
- MANDELOVÁ, Helena; KUNSTOVÁ, Eliška; PAŘÍZKOVÁ, Ilona. *Dějiny středověku a počátku novověku*. Liberec: DIALOG, 2002. ISBN 80-86218-82-1.
- O'NEILL, Richard. *Středověk*. Praha: ORBIS PICTUS, 1993. ISBN 80-85240-49-1.
- PODROUŽEK, Ladislav. *Integrovaná výuka na základní škole*. Plzeň: Fraus, 2002. ISBN 80-7238-157-1.
- PODROUŽEK, Ladislav. *Úvod do didaktiky prvouky a přírodovědy pro primární školu*. Dobrá voda: Aleš Čeněk, 2003. ISBN 80-86473-45-7.
- SAGNIEROVÁ, Christine. *Středověk*. Bratislava: MATYS, 2006. ISBN 80-89147-84-4.
- SEDLÁČEK, August. *Hrady, zámky a tvrze Království českého: Díl třináctý, Plzeňsko a Loketsko*. Praha: Argo, 1998. ISBN 80-7203-185-6.
- ŠMÍD, Zdeněk. *Strašidla a krásné panny*. Praha: FORMÁT, 2002. ISBN 80-86155-94-3.
- VANÍČEK, Vratislav; HROCHOVÁ, Věra; SMETÁNKA, Zdeněk. *Historie středověk 1*. Praha: Scientia, 1995. ISBN 80-85827-85-9.
- VANÍČEK, Vratislav; HROCHOVÁ, Věra; SMETÁNKA, Zdeněk. *Historie středověk 2*. Praha: Scientia, 1995. ISBN 80-85827-86-7.

VLASÁK, Vladimír; VLASÁKOVÁ, Eva. *Dějiny města Lokte*. Loket: Město Loket, 2004.

VLASÁK, Vladimír. Loketská léta v životě a díle Antona Gnirse. In *Poceta Antonu Gnirsovi*. Loket: Klub přátel města Lokte, 2003, s. 10-21.

VONDRUŠKA, Vlastimil. *Život ve středověku*. Praha: Albatros, 2007. ISBN 978-80-00-01701-3.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Dosiero:Loket Sokolov znak.png – Wikipedio [online]. [cit. 2012-06-15]. Dostupné z: http://eo.wikipedia.org/wiki/Dosiero:Loket_Sokolov_znak.png

Hrad Loket [online]. [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.hradloket.cz/>

Hrad Loket nad Ohří : Známé osobnosti : Karel IV, Václav IV, Johann Wolfgang Goethe, Vilém Mrštík [online]. [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.hradloket.cz/osobnosti.php>

Hrad Pernštejn - Jak se žilo na hradě? [online]. [cit. 2012-06-23]. Dostupné z: <http://www.hrad-pernstejn.cz/jak-se-zilo-na-hrade.php>

Město Loket [online]. [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: http://www.loket.cz/?article_id=6927

Město Loket [online]. [cit. 2012-06-10]. Dostupné z: http://www.loket.cz/?article_id=6939

Městský úřad LOKET [online]. [cit. 2012-06-15] Dostupné z: mu.loket.cz/?part=attachment&mode=3&attachment_id=7945

Místo pro život [online]. [cit. 2012-07-05]. Dostupné z: <http://www.mistoprozivot.cz>

Místo pro život [online]. [cit. 2012-07-05]. Dostupné z: <http://www.mistoprozivot.cz/zakladni-metody-programu-misto-pro-zivot/didakticka-vychazka>

Pověsti | Sokolov křížem krážem [online]. [cit. 2012-07-02]. Dostupné z: <http://sokolov-6.blog.cz/0705/povesti>

Šrakakal (Schrackagerl) | AREÁL Plešivec [online]. [cit. 2012-06-20]. Dostupné z: <http://www.plesivec.eu/myticka-krusnohorska-stezka/srakakal>

PŘÍLOHA

Obrázek 1: Znak města Lokte

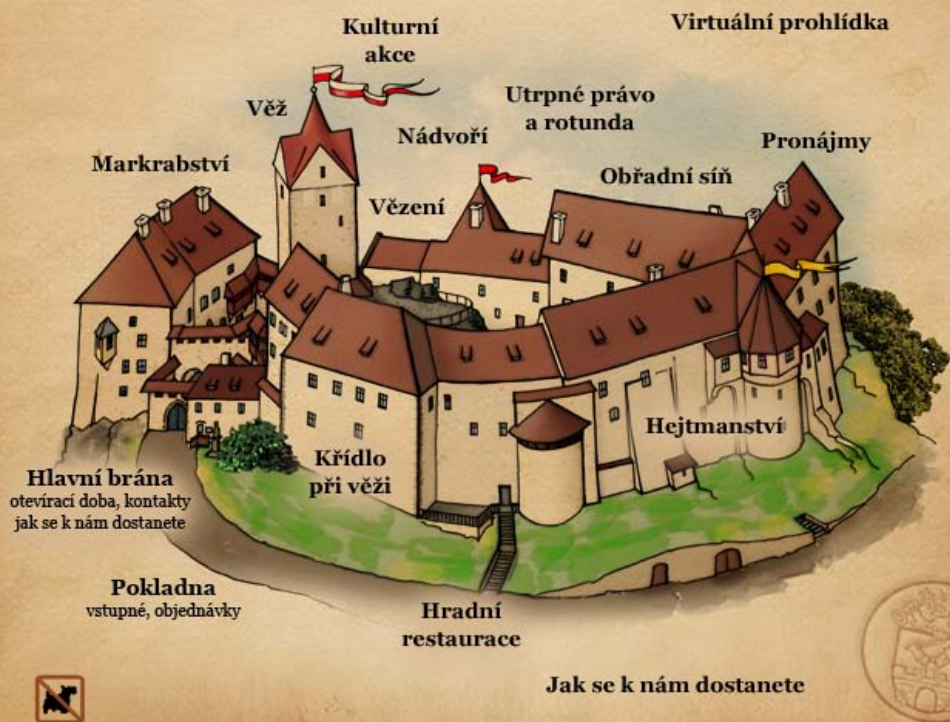
Zdroj: http://eo.wikipedia.org/wiki/Dosiero:Loket_Sokolov_znak.png

Obrázek 2: Hrad Loket

Zdroj: http://www.loket.cz/?article_id=6927

Hrad Loket

Obrázek 3: Části hradu Loket

Zdroj: <http://www.hradloket.cz/>

Obrázek 4: Karel IV.

Zdroj: <http://www.hrad-loket.cz/osobnosti.php>

Obrázek 5: Johann Wolfgang Goethe

Zdroj: <http://www.hrad-loket.cz/osobnosti.php>

Obrázek 6: Karl Hermann Frank

Zdroj: http://www.loket.cz/?article_id=6939

Obrázek 7: Štrakakal

Zdroj: DAVID, Petr; SOUKUP, Vladimír. *Za strašidly na hrady a zámky*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2005. ISBN 80-249-0593-0, s. 135.

Obrázek 8: Žáci při dramatizaci pověsti o Štrakalovi

Zdroj: vlastní fotografie

KRAĹI, SLUNCE NAŠE

ZA SNE, NAŠE NADEJE NA BOHATSTVÍ
POMALA HASNE. ~~DANE~~

DANĚ VYBÍRÁŠ VYSOKÉ
NESLYŠÍŠ NÁŘEK
HLASITĚ.

My jíme chléb a vodu, ty si
užíváš velkých hodů.

Alespoň propisku ob Klause
nám dej národe ještě na mystě
neklesej.

MOR SE NA NÁS ŽENE
KRAĹI, KRAĹI VŠAK TEBE
TĚŽ Z TRŮNVU STRHNE.

(SBÍRKA SATIRICKÝCH BAŠNÍ LUKAŠE
A JELIŇKA)

Ⓜ

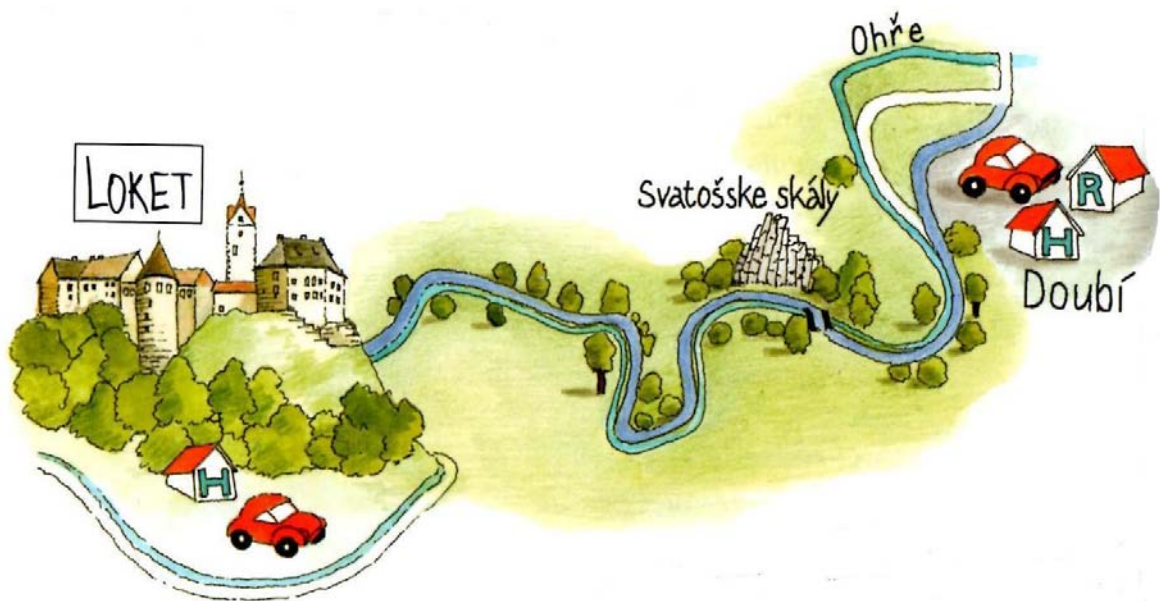
Obrázek 9: Trubadúrská píseň žáků 5. ročníku ZŠ Loket

Zdroj: vlastní fotografie

Dnešek byl dobrý byl to nejlepší
den ve škole. Pamtomima a Dramatika.
A hlavně byla standa a scenka
s šakakatem.

Obrázek 10: Písemné hodnocení realizovaného projektu, žák 5. ročníku ZŠ Loket

Zdroj: Vlastní fotografie

Obrázek 11: Doubí – Svatošské skály - Loket

Zdroj: DAVID, Petr; SOUKUP, Vladimír. *Za strašidly na hrady a zámky*. Praha: Euromedia Group, k. s. – Ikar, 2005. ISBN 80-249-0593-0, s. 136.

MĚSTO LOKET

MAPA MĚSTA

Mapa naimoval: Eduard Mlika | Grafické zpracování: Tomáš Slezák

Občerstvení Café	Telefon Telephone	Muzeum Museum	Bankomat Cash Dispenser	POLICIE Police Station	5 Radnice Town Hall
Restaurace Restaurant	Toalety Rest. Room	Parkoviště Parking	Pension Guesthouse	1 Informační centrum Infocenter	6 Přírodní divadlo Amphitheatre
Pivnice Beerhouse	Autobusová zastávka Bus Stop	Hotel Hotel	Nádraží Railway station	2 Hrad Castle	7 Městské opevnění City Wall
Pošta Post	Informační centrum Infocentrum	První pomoc First Aid	Pomník J.W.Goetha Monument of J.W.Goethe	3 Kostel sv. Václava St. Wenceslaus Church	8 Sloup nejsvětější trojice Trinity Column
Benzinové čerpadlo Gas Station	Galerie, umělecká dílna Gallery, art-manufactory	Přístaviště, půjčovna lodí River Tour, boat-house	Knihovna Library	4 Černá věž Black Tower	9 Robičská věž Robičská Tower
				1 Informační centrum Infocenter	10 Kaple svatě Anny Saint Ann Chapel
				2 Hrad Castle	11 Pivovar Brewery
				3 Kostel sv. Václava St. Wenceslaus Church	12 Payerův dům Payerhouse
				4 Černá věž Black Tower	
				5 Radnice Town Hall	
				6 Přírodní divadlo Amphitheatre	
				7 Městské opevnění City Wall	
				8 Sloup nejsvětější trojice Trinity Column	
				9 Robičská věž Robičská Tower	
				10 Kaple svatě Anny Saint Ann Chapel	
				11 Pivovar Brewery	
				12 Payerův dům Payerhouse	

1 INFORMAČNÍ CENTRUM
Otevírací doba:
leden - březen: úterý - sobota
10.30-12.30, 13.00-17.00 hod.
duben - prosinec: pondělí - neděle
10.30-12.30, 13.00-17.00 hod.

2 HRAD
Celoroční provoz 9.00-16.30 hodin.
- expozice útrpného práva
- archeologie Karlovarska
- historické zbraně, porcelán

3 KOSTEL SVATÉHO VÁCLAVA
Barokní chrám byl postaven na místě původního pozdně gotického kostela roku 1734.

4 ČERNÁ VĚŽ
Expozice Národního památkového ústavu - měst'anské domy v Lokti
Otevírací doba:
květen, červen a září
(pa-ne): 10.00-17.00 hodin,
červenec a srpen
(st-ne): 10.00-17.00 hod.
- expozice loketských zajímavostí a kuriozit
- galerie výtvarného umění

5 RADNICE
Vystavena v raně barokním slohu dle plánu Abrahama Leutnera roku 1682
MUZEUM KNIŽNÍ VAZBY
Otevírací doba:
březen-duben (po, ut je zavřeno):
10.00-13.00 hod., 14.00-17.00 hod.,
květen-září celý týden):
10.00-13.00 hod., 14.00-17.00 hod.

6 PŘÍRODNÍ DIVADLO POD HRADEM

7 MĚSTSKÉ OPEVNĚNÍ
Soubor historického opevnění města obnoven v letech 1990-2000.

8 SLOUP NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE
Postaven v roce 1719 podle návrhu Jana Karla Stülpa.

9 ROBIČSKÁ VĚŽ
Součást hradního opevnění města

10 KAPLE SVATĚ ANNY
Vystavena před vstupem do města roku 1744.

11 PIVOVAR

12 PAYERŮV DŮM

1 INFOCENTER
Open
January-March: Tuesday - Saturday
10.30-12.30, 13.00-17.00 hod.
April-December: Monday - Sunday
10.30-12.30, 13.00-17.00 hod.

2 CASTLE
Open all year round from 9a.m. to 5p.m.
- Exhibition of instruments of torture
- Archaeology of the Karlovy Vary region
- Historical weapons, porcelain

3 ST. WENCESLAS CHURCH
A Baroque church built in the place of the original late gothic church dating from 1734.

4 BLACK TOWER
Open
In May, June and September
(Fr - Su) from 10a.m. to 5p.m.
and in July and August
(We - Su) from 10a.m. to 5p.m.
- Exhibition of interesting objects and curiosities of Loket
- Art gallery

5 TOWN HALL
Built in the early Baroque style from the plans by Abraham Leuthner in 1682.
MUSEUM OF BOOKBINDING
Open
From March to April (closed on Mo,Thu) from 10a.m. to 1p.m. and from 2p.m. to 6p.m.
From May to September (all week round) from 10a.m. to 1p.m. and from 1p.m. to 6p.m.
6 OPEN-AIR THEATRE BELOW THE CASTLE

7 TOWN RAMPARTS
Historical fortifications of the town renovated between 1990 and 2000.

8 TRINITY COLUMN
Built from the plans by Jan Karel Stülpe in 1719.

9 ROBIČSKÁ TOWER
A part of town fortifications

10 ST. ANN CHAPEL
Built in front of the entrance to the town in 1744.

11 BRAUEREI

12 PAYERHOUSE

CZ

EN

Obrázek 12: Mapa města Loket
Zdroj: infocentrum města Loket